

MEWN DWYLO DIOGEL

**RHOI GWEITHDREFNAU AMDDIFFYN OEDOLION AR
WAITH YNG NGHYMURU
GORFFENNAF 2000**

Rhagair

Prif egwyddor y Papur Gwyn "Adeiladu ar gyfer y Dyfodol" yw gwneud yn siwr bod oedolion hawdd eu niweidio, y mae angen gofal a chynhaliaeth arnynt, mewn dwylo diogel. Caiff y cynigion ar gyfer gwella'r modd y rheoleiddir y gwasanaethau cymdeithasol ac ar gyfer codi safonau yn y gweithlu eu rhoi ar waith trwy'r Mesur Safonau Gofal.

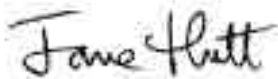
Mae'r canllawiau hyn yn mynd i'r afael â'r angen am ddatblygu codau ymarfer aml-asiantaethol lleol sy'n seiliedig ar fframwaith cyson ledled Cymru ar gyfer amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio. Dylai'r codau ymarfer hyn gael eu cydlynu'n lleol gan adran gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdod lleol bydd gyda chyfraniad hefyd gan yr heddlu a'r gwasanaeth iechyd, a bydd o ddiddordeb hefyd i'r sector annibynnol. Dylai'r polisiâu hyn hefyd ystyried mesurau i amddiffyn yn well dystion hawdd eu niweidio neu dystion sy'n cael eu bygwth o fewn y system cyfiawnder troseddol, yn unol â'r argymhellion yn *Speaking Up for Justice*. Yn yr adroddiad hwnnw, cydnabyddir bod angen gwella'r prosesau ar gyfer canfod troseddau yn erbyn oedolion hawdd eu niweidio sydd mewn lleoliadau gofal, a hysbysu'r awdurdodau o'r troseddau hynny, a chytunir mai'r ffordd orau o fynd i'r afael â'r mater hwn yw trwy gydweithio rhwng asiantaethau. Mae'r Swyddfa Gartref wedi cymeradwyo'r ffordd hon o fynd ati.

Er mwyn cynorthwyo yn y gwaith o ddatblygu codau ymarfer y cytunwyd arnynt yn lleol, a'u rhoi ar waith, cyhoeddir y canllawiau hyn o dan Adran 7 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdodau lleol, o ran eu swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol, weithredu o dan gyfarwyddyd Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Wrth gynhyrchu'r canllawiau hyn, mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn cydnabod safon ragorol y gofal y mae mwyafrif y gofawyr teulu a staff yn ei roi, ond cydnebydd hefyd y bu achosion o gamymddwyn, arferion gwael, ecsbloetio a cham-drin yn ddiweddar ac mae'n rhaid i bob un ohonom weithio i'w dileu o'n gwlad.

Llofnodwyd:

Gorffennaf 2000

National Assembly for Wales

Home Office

CYNNWYS

CYFLWYNIAD	1
-------------------	----------

ADRAN 1: POLISI

1. POLISI'R LLYWODRAETH	3
2. FFRAMWAITH I GYMRU	5
3. ELFENNAU STRATEGAETH GYNHWYSFAWR	6
4. POLISIÄU YSGRIFENEDIG	8
5. CYD-WEITHIO RHWNG ASiantAETHAU	9
6. DIWYLLIANT GWASANAETH POSITIF	13
7. RHANNU DIFFINIADAU	16

ADRAN 2: PROSES

8. PENDERFYNIADAU A GWEITHDREFNAU AR GYFER DILYNIANT	23
9. PROTOCOLAU AR GYFER RHANNU GWYBODAETH	30
10. TREFNIADAU MONITRO	32
11. YMRWYMIAD I ATAL	35
12. RHESTR GYSWLLT DDEFNYDDIOL	36

ADRAN 3: Y CYD-DESTUN CYFREITHIOL

13. Y CYD-DESTUN CYFREITHIOL	37
-------------------------------------	-----------

ADRAN 4: ENGHREIFFTIAU O ARFER

ATODIADAU	39
------------------	-----------

ADRAN 5

EICH POLISIÄU A GWEITHDREFNAU LLEOL	
--	--

MEWN DWYLO DIOGEL

RHOI GWEITHDREFNAU AMDDIFFYN OEDOLION AR WAITH

YNG NGHYMRU

CYFLWYNIAD

Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru wedi ymrwymo i gadw'r cyd-bwysedd rhwng hybu annibyniaeth ac amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio a'r cyhoedd yn gyffredinol. Mae Papur Gwyn y Gwasanaethau Cymdeithasol "Adeiladu ar gyfer y Dyfodol" yn rhoi blaenoriaeth i amddiffyn a hyrwyddo lles oedolion hawdd eu niweidio ac mae'r canllawiau hyn yn ategu parch y Cynulliad at hawliau dynol a Deddf Hawliau Dynol 1998.

Cafodd y Fframwaith hwn ar gyfer Gymru ei ddatblygu yn sgil cyngor gan grŵp ymgynghorol aml-asiantaethol¹ ac ar ôl ymgynghori eang ledled Cymru. Bu hefyd ymgynghori clos â'r Adran Iechyd sydd wedi datblygu canllawiau tebyg yn Lloegr. Nodir ynddo sut y rhoddir trefniadau amddiffyn oedolion ar waith yng Nghymru, gan gydbwysu'r angen i sicrhau arferion cydlynol ar draws ffiniau asiantaethol a daearyddol tra'n sicrhau lle ar gyfer trefniadau a strwythurau lleol.

Y nod yw sicrhau bod y polisïau a'r gweithdrefnau hyn yn cael eu rhoi ar waith ar draws Cymru er mwyn cryfhau trefniadau lleol, er mwyn egluro egwyddorion arferion da a hyrwyddo datblygu gwasanaeth sydd wedi'i gynllunio i atal, i ganfod ac i ymateb i achosion o gam-drin oedolion hawdd eu niweidio. Eisoes gwelwyd cynnydd sylweddol yng ngwaith nifer o awdurdodau Cymru ers ad-drefnu llywodraeth leol o ran sefydlu polisïau a gweithdrefnau i amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio. Nid tanseilio'r mentrau hyn yw bwriad y ddogfen hon, ond darparu fframwaith cyson a lledu arferion da sydd eisoes ar waith. Rhagwelir y gellir cyflawni hyn o fewn lefel bresennol yr adnoddau sydd ar gael i'r awdurdodau.

¹ Aelodaeth, atodiad 11

Dylai adrannau gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol gydlyn datblygiad polisïau a gweithdrefnau lleol ar gyfer amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio rhag cael eu cam-drin. Dylai adrannau gwasanaethau cymdeithasol nodi bod y canllawiau hyn yn cael eu cyhoeddi o dan Adran 7 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970, sy'n ei gwneud hi'n ofynnol i awdurdodau lleol, wrth gyflawni eu cyfrifoldebau am y gwasanaethau cymdeithasol, weithredu o dan arweiniad y Cynulliad Cenedlaethol.

O ganlyniad, nid oes i'r ddogfen rym statudol llawn, ond dylid cydymffurfio â hi onid oes amgylchiadau arbennig i gyflawnhau peidio â gwneud hynny.

1. Y POLISI

1.1 Mae'r Cynulliad Cenedlaethol wedi cytuno ar y datganiadau polisi canlynol ar amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio:-

- mae pob grŵp cleient o oedolion hawdd eu niweidio i'w hamddiffyn rhag cam-driniaeth a'u cefnogi pan fyddant yn gwneud cais am driniaeth a chyfiawnder mewn achos o gam-drin;
- dylid gweithredu yn erbyn y rhai sydd ar bwrpas yn cam-drin oedolion hawdd eu niweidio a chefnogi'r rhai sy'n cael eu gor-ymestyn o ran eu cyfrifoldebau gofalu;
- y gwasanaethau cymdeithasol fydd yn arwain y gwaith o gydlynu datblygiad canllawiau polisi lleol ar gyfer amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio sydd mewn perygl o gael eu cam-drin;
- bydd asiantaethau a chyrff yn cydweithio â'i gilydd i ddarganfod achosion o gam-drin oedolion hawdd eu niweidio, i ymchwilio iddynt, i'w trin ac i'w hatal;
- bydd polisiâu lleol yn tynnu oddi ar fframweithiau polisi eraill er mwyn sicrhau bod cysondeb yn yr ymateb a gaiff yr oedolyn/oedolion hawdd ei/eu niweidio yn cael ymateb cyson pan leisir pryderon, p'un a gaiff y rhain eu cofnodi o dan gyfeireb gweithdrefnau cwyno, drwy arolygiadau neu drwy weithgarwch cofrestru, o ganlyniad i ddatgelu camarfer neu am fod yr oedolion hawdd eu niweidio neu eu gofalwyr wedi datgelu'r cam-drin;
- cydlynnir camau yn erbyn troseddwy'r er mwyn sicrhau bod prosesau cyfochrog yn cael eu cydblethu gan gynnwys erlyn, disgyblu, hysbysu cofrestri proffesiynol a chyrff tebyg a thynnu enwau oddi ar eu llyfrau;

- cyfrifoldeb i rannu gwybodaeth ar sail "angen cael gwybod" fel bod penderfyniadau effeithiol yn cael eu gwneud a chymau atal priodol yn cael eu cymryd;
- cyfle cyfartal i bob oedolyn hawdd ei niweidio waeth beth fo'i hil, rhyw, rhywioldeb, dosbarth, crefydd, diwylliant neu anabledd.

2. FFRAMWAITH I GYMRU

2.1 Mae gan Gymru 22 o awdurdodau unedol lleol, 5 awdurdod iechyd a 4 awdurdod heddlu. Mae yna hefyd nifer o asiantaethau a chyrff gwirfoddol ac annibynnol sy'n gweithredu ledled Cymru. Gallai arfer dulliau aneglur ac anghyson beryglu ymdrechion y rhain i atal cam-drin a/neu weithredu yn wyneb cam-drin oedolion hawdd eu niweidio.

2.2 Nod y ddogfen hon yw sicrhau dull cyson, ond un a fydd yn caniatáu hyblygrwydd o ran trefniadau rhyng-asiantaethol lleol amrywiol sy'n cymryd ystod o amgylchiadau lleol i ystyriaeth. Nod y ddogfen hon yw ceisio troedio llwybr canol rhwng amlinellu fframwaith cyffredinol sy'n rhy rhagnodol, a'r dull cyferbyniol o fynd ati, sef gadael i awdurdodau reoli systemau gwahanol mewn rhannau gwahanol o Gymru ac o bosibl o fewn eu ffiniau eu hunain.

2.3 Felly, mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru wedi cytuno ar y canlynol:

- cytuno ar ddiffiniadau cytûn o'r term cam-drin a'r diffiniadau o'r union bobl a gynhwysir yn y term "oedolyn hawdd ei niweidio";
- defnyddio terminoleg gyffredin ar gyfer y camau yn y broses o atgyfeirio a gwneud penderfyniadau;
- cytuno ar ffyrdd o rannu gwybodaeth;
- cofnodi, monitro a dadansoddi mewn modd cydlynol yr achosion hynny yr ymdrinnir â hwy o dan bolisiâu amddiffyn oedolion;
- adrodd yn flynyddol ar amddiffyn oedolion i bwyllgorau gwasanaethau cymdeithasol a all gael eu harchwilio gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru (Arolygiaeth Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru).

3. ELFENNAU STRATEGAETH AMDDIFFYN OEDOLION GYNHWYSFAWR

3.1 Bydd angen i Adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol ledled Cymru gydlyn proses o ddatblygu polisi er mwyn atal a chanfod achosion o gam-drin oedolion hawdd eu niweidio ymhob lleoliad, gan ymateb i hynny a gwella'r sefyllfa, a chymryd camau priodol yn erbyn troseddwy. Bydd hyn yn gofyn am gydweithio ag asiantaethau eraill i sicrhau bod gweithdrefnau ar gael i hyrwyddo rhannu gwybodaeth a gwneud penderfyniadau yn y modd mwyaf effeithiol.

Ymhlith yr asiantaethau craidd y mae'r canlynol:

- comisiynwyr gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol
- darparwyr gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol
- darparwyr tai lloches a chynaliedig
- rheoleiddwyr gwasanaethau
- yr heddlu ac asiantaethau sy'n gorfodi'r ddeddf
- asiantaethau'r sectorau gwirfoddol a phreifat

Efallai y bydd gofyn ymgynghori ag asiantaethau a chyrff lleol eraill (ee y gwasanaethau ambiwlans) neu roi gwybod iddynt am y polisi.

3.2 Nododd grŵp ymgynghorol Cymru yr elfennau canlynol o strategaeth amddiffyn oedolion gynhwysfawr sydd i'w cynnwys ym mhob un o ddogfennau'r awdurdodau lleol.

- Polisiâu ysgrifenedig
- Gweithio rhyng-asiantaethol - polisiâu a gweithdrefnau ar y cyd
- Diwylliant gwasanaeth positif - rhannu gwerthoedd ac egwyddorion

- Rhannu diffiniadau
- Penderfyniadau a gweithdrefnau ar gyfer dilyniant
- Protocolau ar gyfer rhannu gwybodaeth
- Y cyd-destun cyfreithiol
- Strategaeth weithredu
- Trefniadau monitro
- Ymrwymiad i atal.
- Rhestr o'r prif gysylltiadau

4. POLISIÂU YSGRIFENEDIG

4.1 Dylai fod gan bob awdurdod lleol ei bolisi ysgrifenedig ei hunan yn nodi ei gyfrifoldebau a sut mae'n bwriadu ymgymryd â'r rhain..

4.2 Yn ddelfrydol dylai fod ganddynt bolisi ar y cyd sy'n dangos sut y bydd asiantaethau yn cydlynu eu gweithgareddau ar wahân ar ran oedolion hawdd eu niweidio sydd wedi bod mewn perygl o gael eu cam-drin neu sydd mewn perygl o'r fath ar hyn o bryd. Lle bo asiantaethau yn cytuno ar bolisi ar y cyd o'r fath dylai eu hymrwymiad fod yn eglur fel bod staff yn gwybod pryd y bydd ganddynt awdurdod i weitho'n uniongyrchol mewn partneriaeth ag asiantaethau eraill a phryd y bydd angen iddynt ymgynghori o fewn eu strwythur rheoli eu hunain.

4.3 Bydd gofyn dyddio'r dogfennau hyn a, chan fod hwn yn faes newydd, lle mae arferion da yn cael eu datblygu a'u hadolygu yn gyson, dylid diweddarau'r holl bolisiâu a'r gweithdrefnau yn rheolaidd.

Ceir enghreifftiau o bolisiâu ysgrifenedig yn Atodiad 1.

5. CYDWEITHIO RHWNG ASiantaethau

5.1 Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn cadarnhau pwysigrwydd cydweithio a chydlynw rhwng asiantaethau wrth amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio.

5.2 Y mae cydweithio rhwng asiantaethau yn cynnwys cydlynw ar nifer o lefelau, ar draws ffiniau proffesiynol a'r tu hwnt (ond nid y tu allan iddo) i drefniadau rheoli llinell uniongyrchol. Dylai asiantaethau enwebu staff ar lefel briodol i fynychu cyfarfodydd aml-asiantaeth a meddwl ymlaen llaw am eu cylch gorchwyl a'u gallu i ddylanwadu ar arferion o fewn eu hasiantaethau eu hunain. Lle y llunnir cytundebau ar ran yr asiantaeth o dan sylw, dylid glynu wrthynt neu eu hail-negodi'n glir fel nad yw cynllunio a phenderfyniadau rhwng asiantaethau yn cael eu peryglu. Mae'n debyg iawn y bydd pobl sy'n cynrychioli'r asiantaethau gwahanol yn cynnig gwahanol fathau a lefelau o arbenigedd; byddent hefyd yn amrywio o ran statws a dylanwad. Gall amrywiaeth achosi problemau pan fo asiantaethau bach yn ymwneud â rhai a chanddynt ddalgylch ehangach sydd yn eu tro yn ymwneud â nifer o awdurdodau lleol neu Ymddiriedolaethau, a chan bob un ohonynt ddiwylliannau a strwythurau gwahanol.

5.3 Dylai cydweithio ddigwydd ar bob un o'r lefelau canlynol:

- Lefel weithredol. Staff gweithredol sy'n gyfrifol am ganfod achosion o gam-drin ac am ymchwilio ac ymateb iddynt. Rhaid wrth gyd-ddealltwriaeth ar draws asiantaethau ar y lefel weithredol ynghylch yr hyn yw cam-drin a sut y dylid ymateb yn y lle cyntaf i gyhuddiad o gam-drin neu amheuaeth o gam-drin. Rhaid wrth drefniadau i gydlynw cyfraniadau pob asiantaeth berthnasol ar y lefel hon. Rhaid hefyd wrth gyd-ddealltwriaeth ynghylch y prosesau asesu ac ymchwilio a chyd-drefniadau ar gyfer gwneud penderfyniadau.
- Lefel rheolwyr llinell goruchwyliol. Mae rheolwyr sy'n gyfrifol am oruchwylio'r gwaith o ymchwilio neu ymateb i gam-drin oedolion yn gyfrifol am sicrhau bod pob asiantaeth briodol yn cyfrannu at yr ymchwiliad ac yn darparu cymorth, a bod y safonau uchaf yn cael eu cadw. Â hwy hefyd y trafodir yn gyntaf os bydd anghytundeb yn codi rhwng asiantaethau. Rhaid

wrth drefniadau fel bod rheolwyr mewn asiantaethau gwahanol yn gallu cysylltu â'i gilydd yn rhwydd a chyflym i ddatrys unrhyw broblemau rhwng asiantaethau.

- Lefel yr Uwch-reolwr. Dylid dewis uwch-reolwr ym mhob asiantaeth i fod yn gyfrifol am ddatblygu polisi a strategaeth, am gyhoeddi canllawiau gweithredu, am hyrwyddo arferion da, am wneud argymhellion ar bolisi i grwpiau rheoli corfforaethol ac am drafod gydag asiantaethau eraill o fewn y fframwaith rhyng-asiantaethol. Mae'n bwysig bod gan y rheolwyr arwain hyn ym mhob asiantaeth yr un awdurdod i wneud penderfyniadau ar strategaeth ac adnoddau. Er mwyn meithrin perthynas waith dda, yn seiliedig ar ymddiriedaeth a chyfathrebu agored, bydd gofyn bod y rheolwyr hyn yn deall y fframweithiau rheoli y mae'u cydweithwyr mewn asiantaethau eraill yn gweithio ynddynt.
- Lefel y Gorfforaeth/ar draws awdurdodau. Er mwyn i unrhyw asiantaeth allu gwneud gwaith amddiffyn oedolion, rhaid deall a chydabod ei berthnasedd a'i rôl o fewn gwaith yr asiantaeth yn gyfan. I'r perwyl hwn, argymhellir bod swyddogion arwain o bob asiantaeth yn cyflwyno adroddiadau cynnydd blynyddol i gorff rheoli gweithredol yr asiantaeth er mwyn sicrhau bod eu polisi ar amddiffyn oedolion yn cael ystyriaeth deilwng wrth iddynt benderfynu ar y modd y darperir ac y datblygir gwasanaethau.
- Lefel y Prif Swyddog a'r Prif Weithredwr. Y gobaith yw y bydd Prif Swyddogion a Phrif Weithredwyr yn cyfrannu at ddatblygiadau cenedlaethol. Yn lleol, eu rôl fydd codi proffil, cefnogi'r polisi a hyrwyddo datblygiadau fydd yn sicrhau bod oedolion hawdd eu niweidio yn cael eu hamddiffyn. Ar y lefel genedlaethol, eu rôl fydd ymateb i gynigion polisi cenedlaethol. I'r perwyl hwn, dylid bwydo Prif Swyddogion a Phrif Weithredwyr â'r wybodaeth ddiweddaraf am waith eu hasiantaethau ym maes amddiffyn oedolion.
- Fel Prif Swyddog yr asiantaeth arwain, bydd gan Gyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol ran neilltuol o bwysig i'w chwarae.

- Lefel aelodau awdurdodau lleol. Bydd gofyn i aelodau awdurdodau lleol fod yn ymwybodol o'r prif faterion sy'n gysylltiedig ag amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio ar lefel strategol yn ogystal â'r rheini sy'n gysylltiedig ag achosion o gam-drin mewn sefydliadau ac ar lefel unigolion. Ar lefel strategaeth neu bolisi, dylid cynnwys eitem am amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio yn yr adroddiad blynyddol y mae rheidrwydd ar brif swyddog ei gyflwyno i'w awdurdod neu asiantaeth. O safbwynt achosion o gam-drin mewn sefydliad neu ar lefel unigolyn, bydd gofyn i brif swyddogion a phrif weithredwyr sicrhau bod aelodau'r awdurdod yn ymwybodol o achosion o gam-drin a bod ganddynt fecanweithiau ar gyfer gwneud hynny.

5.4 Gan fod yng Nghymru nifer o awdurdodau unedol gweddol fach, mae gweithio ar lefel gweithgorau rhyng-asiantaethol yn fwy cymhleth. Mae llai o achosion yn debygol o godi yn yr awdurdodau hyn ac mae uwch-reolwyr cyffredinol yn fwy tebygol o ysgwyddo cyfrifoldebau na swyddogion amddiffyn oedolion sy'n gofalu'n unswydd am achos. Gall fod o ddefnydd i'r gwasanaethau cymdeithasol gydweithio'n agos ochr yn ochr ag awdurdodau sy'n ffinio â hwy er mwyn gwella trefniadau ar gyfer asiantaethau partner. Ymhlith y trefniadau sy'n cymryd materion o'r fath i ystyriaeth mae trefniadaeth y Timau Gweithredu Cyffuriau ac Alcohol a'r Timau Troseddwyr Ifanc.

5.5 Mae Fforymau neu Bwyllgorau Amddiffyn Oedolion yn cael eu hystyried mewn rhai ardaloedd, sef grwpiau o swyddogion wedi'u casglu ynghyd o'r asiantaethau o dan sylw i oruchwyllo gweithredu polisi ar draws awdurdod neu grŵp o asiantaethau. Gall eu cylch gorchwyl gynnwys casglu gwybodaeth ynglŷn ag atgyfeirio achosion amddiffyn oedolion ar draws eu dalgylch ac archwilio achosion penodol fel y gellir dysgu o brofiad a gwella arferion ar sail hynny. Gall datblygu polisi a hyfforddi fod yn rhan o'u cyfrifoldebau parhaus. Er mwyn helpu i ddatblygu dealltwriaeth gyffredin bwriedir i'r term "pwyllgor amddiffyn oedolion" gael ei ddefnyddio fel term i ddisgrifio grwpiau sy'n cyfarfod ar lefel yr awdurdod lleol a "fforymau amddiffyn oedolion" ar gyfer grwpiau o asiantaethau sy'n gweithio ar draws awdurdodau lleol neu sy'n dod â nifer o'r awdurdodau lleol ynghyd. Mae asiantaethau yn y Gogledd eisoes wedi datblygu fforwm i gydlynw gwaith ar draws nifer o awdurdodau yn y Rhanbarth hwnnw.

5.6 Mae gan asiantaethau darparu a'u rhwydweithiau hefyd swyddogaeth allweddol a gallant ddatblygu eu polisïau a'u canllawiau mewnol eu hunain. Dylai'r dogfennau hyn adlewyrchu'r ffaith mai'r gwasanaethau cymdeithasol yw'r asiantaeth sy'n arwain y ffordd o ran amddiffyn oedolion a dylent ddarparu gwybodaeth am y modd y cynlluniwyd eu canllawiau mewnol i weithio o fewn y fframwaith a bennwyd gan y gwasanaethau statudol. Dylent ddarparu gwybodaeth am ffyrdd annibynnol o ddod i mewn i'r system drwy'r gwasanaethau cymdeithasol a/neu'r uned arolygu. Dylai'r polisïau hefyd fynd i'r afael â swyddogaeth bosibl y cyrff gwirfoddol sy'n ymgychu ynglŷn â'r materion hyn yn benodol, er enghraifft drwy redeg llinellau cymorth neu drwy ddarparu cyngor ar faterion ariannol. Dylai fod gan asiantaethau ddealltwriaeth glir o ran pryd y dylent rannu gwybodaeth ag asiantaethau statudol, ac o dan ba amgylchiadau, a dylent hefyd ddeall eu swyddogaeth o ran darparu gweithdrefnau lleol ar gyfer adroddiadau. Lle bo'r asiantaethau hyn yn darparu gwasanaethau yn ogystal ag eiriolaeth dylid gwahanu'r swyddogaethau hyn yn glir fel y gellir darparu eiriolaeth annibynnol ar gyfer pob un sy'n defnyddio'r gwasanaeth, gan gynnwys y rheini sy'n defnyddio'u gwasanaethau eraill.

5.7 Gall fod angen trefnu asesiadau seicolegol ac archwiliadau meddygol arbenigol ar fyr rybudd lle nad yw'r person o dan sylw yn abl i roi'i ganiatâd neu lle bo angen tystiolaeth ffforensig. Yn achos oedolion hawdd eu niweidio sydd â'r Gymraeg yn famiaith iddynt, dylent allu disgwyl i'r asesiad/ ymchwiliad gael ei gynnal yn eu mamiaith. Mae'n bosibl y bydd angen cael cyfieithwyr arbenigol ar gyfer iaith arwyddion Prydain ac ar gyfer ieithoedd lleiafrifol.

5.8 Bydd gofyn i asiantaethau craidd megis y gwasanaethau iechyd, y gwasanaethau cymdeithasol a'r heddlu ofyn ar amrywiaeth ehangach o asiantaethau sy'n gysylltiedig ag amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio am gymorth. Yn eu plith y mae adrannau tai, y gwasanaethau prawf, y gwasanaethau helpu dioddefwyr, asiantaethau cwnsela a Gwasanaeth Erlyn y Goron. Bydd gofyn llunio trefniadau lleol i ddatblygu'r cysylltiadau hyn.

6. DIWYLLIANT GWASANAETH POSITIF

6.1 Er bod gweithdrefnau yn eu lle ar gyfer achosion unigol, mae'r diwylliant sefydliadol o fewn asiantaethau gwasanaeth, a rhyngddynt, yn ffactor pwysig wrth ddarparu gwasanaeth i amddiffyn pobl hawdd eu niweidio.

6.2 Ni ddylid ystyried polisïau amddiffyn oedolion fel rhywbeth sy'n bodoli ar wahân i reoli gofal effeithiol, nac fel rhywbeth i gymryd ei le. Mae gwasanaethau diogel yn dibynnu ar safonau clir, ac mae diffinio cam-drin yn fodd i sicrhau eglurder ynglŷn ag arferion da, yn enwedig mewn meysydd anodd megis ymddygiad heriol, rhywioldeb a chadw pobl dan reolaeth.

6.3 Mae polisïau amddiffyn oedolion yn sefyll ochr yn ochr ag ystod o bolisïau eraill sy'n "gosod y naw" mewn gwasanaeth diogel. Bydd polisïau ar faterion mor amrywiol â meddyginiaeth, trin arian cleientau a datgelu camarfer, oll yn chwarae rhan. Pan fo sefydliadau yn agored a chanddynt bolisïau effeithiol ar waith ar gyfer rheoli adnoddau dynol maent fel arfer yn osgoi rhyw fodoli ynysig ar y cyrion - ac yn ôl ffrwyth gwaith ymchwil mae hynny'n arwain at achosion o gam-drin a'r rheini'n para heb eu herio dros gyfnod o amser. Mae Polisïau Amddiffyn Oedolion hefyd yn cydblethu ag ystod o bolisïau eraill sy'n rheoli ymddygiad staff ac yn darparu ateb yn niffyg dim byd arall. Maent hefyd yn darparu ffyrdd o ddatrys gwrthdaro ac anawsterau megis gweithdrefnau cwyno, disgyblu a goruchwyllo. Pan ddefnyddir y rhain i osod ffiniau clir ar gyfer ymddygiad proffesiynol ac i sicrhau tegwch wrth ddyrannu adnoddau, maent hefyd yn ddeunydd cyfeirio o bwys.

6.4 Dylai asiantaethau annog diwylliant sy'n parchu gofawyr a theuluoedd a'r cyfraniad y gallant ei wneud. Os yw gofawyr yn cael eu gorlwytho, dylid ceisio eu cefnogi. Fodd bynnag, i fod yn realistig, dylid cydnabod mai gofawyr teulu weithiau sy'n gwneud y cam-drin.

Seilwaith Defnyddiol

6.5 Rhaid mynd i'r afael â phob cam o'r broses hon mewn modd priodol. Rhaid egluro pwyntiau a gweithdrefnau cyfeirio yn glir mewn polisïau a rhoi iddynt gyhoeddusrwydd

drwy'r cyfryngau lleol a thrwy ymgyrchoedd ymwybyddiaeth. Ar y cychwyn gellir canfod achosion o gam-drin drwy'r asesiadau gofal cymdeithasol arferol, drwy weithdrefnau cwyno neu honiadau neu ddatgeliadau penodol: dylid sianelu'r rhain i'r fframwaith amddiffyn oedolion cyn gynted ag y daw pryderon ynglŷn â cham-drin i'r wyneb. Bydd angen gweithwyr penodol i ymgymryd â gweithgareddau asesu/ymchwilio ymhob un o'r asiantaethau perthnasol gan gynnwys cyfweiliadau ar y cyd rhwng y gwasanaethau cymdeithasol a'r heddlu sy'n defnyddio'r protocolau y cytunwyd arnynt. Heb swyddogaethau clir ni ellir targedu hyfforddiant yn briodol ac os yw pobl yn symud yn rhy aml collir rhwydweithiau ac arbenigedd.

Rhannu gwerthoedd ac egwyddorion

6.6 Nid ar gyfer achosion amddiffyn oedolion yn unig y mae nifer o'r egwyddorion arfer da a bennir yn y ddogfen hon. Isod ceir rhestr o feysydd y mae eu diwylliant yn ymwneud â helpu i ddiogelu pobl sy'n hawdd eu niweidio:

- recriwtio trylwyr (gweler canllawiau'r AI, Materion Cyflogaeth)
- cynefino a hyfforddi
- goruchwyllo
- cadw cofnodion
- atebolrwydd a systemau dirprwyo
- cynlluniau cwnsela yn y gweithle
- camau disgyblu
- achwyn
- cwynion
- eiriolaeth

- cyfrinachedd/rhannu gwybodaeth
- iechyd a diogelwch (ee. codi a thrafod)
- manylbau contractau a monitro contractau

7. RHANNU DIFFINIADAU

7.1 At ddibenion canllawiau lleol a chenedlaethol mae'n bwysig egluro sut yr ydym yn diffinio cam-drin, pwy sy'n cael eu cynnwys o dan y pennawd "oedolion hawdd eu niweidio", a pha fathau o gam-drin sy'n gynwysedig.

7.2 At ddibenion y canllawiau hyn mae **oedolyn hawdd ei niweidio** yn berson dros 18 oed:

" is or may be in need of community care services by reason of mental or other disability, age or illness and who is or may be unable to take care of himself or herself, or unable to protect himself or herself against significant harm or serious exploitation" Law Commission (Who decides?: making decisions on behalf of mentally incapacitated adults 1997)

7.3 Gall pobl ag anabledau dysgu neu broblemau iechyd meddwl, pobl hŷn a phobl anabl fod yn gynwysedig yn y diffiniad hwn, yn enwedig lle bo'u sefyllfa wedi'i chymhlethu gan ffactorau ychwanegol megis gwendid corfforol neu salwch hir-dymor, nam ar y synhwyrau, ymddygiad heriol, problemau emosiynol neu gymdeithasol, tlodi neu fod yn ddigartref. Mae'n bosibl y bydd o ddefnydd i asiantaethau gadw nodyn ar wahân, yn ychwanegol at wybodaeth am y grŵp cleient yn achos cleientau o gymunedau lleiafrifol neu ethnig a/neu pan fyddant yn siarad Cymraeg neu pan nad Cymraeg neu Saesneg yw eu hiaith gyntaf.

7.4 Mae'r diffiniad canlynol o **gam-drin** yn sylfaen ar gyfer datblygu arfer:

"Abuse is a violation of an individual's human and civil rights by any other person or persons"

7.5 Mae sawl ffurf ar gam-drin. Mae'r ADSS yn cefnogi'r categorïau canlynol ac argymhellir defnyddio'r rhain fel sylfaen ar gyfer cofnodi a monitro yng Nghymru.

- **cam-drin corfforol** , gan gynnwys bwrw, slapio, gorddefnyddio neu gamddefnyddio meddyginiaeth, rhwystro'n ormodol, neu gosbi mewn dull amhriodol;

- **cam-drin rhywiol** , gan gynnwys treisio, ac ymosodiadau rhywiol neu weithrediadau rhywiol lle nad yw'r oedolyn hawdd ei niweidio wedi rhoi caniatâd neu wedi gallu roi caniatâd a/neu lle rhoddwyd pwysau arno i roi caniatâd
- **cam-drin seicolegol** , gan gynnwys bygwth niweidio neu adael, bychanu, cam-drin ar lafar neu gam-drin hiliol, ynysu neu amddifadu o wasanaethau neu rwydweithiau cefnogi;
- **cam-drin ariannol neu faterol** gan gynnwys dwyn, twyll, rhoi rhywun o dan bwysau ynghylch ewyllys, eiddo neu etifeddiaeth, camddefnyddio neu gamberchnogi taliadau;
- **esgeuluso** , gan gynnwys methu â rhoi cyfle i rywun dderbyn gofal meddygol neu wasanaethau, esgeulusder o ran cymryd risg, methu â rhoi meddyginiaeth a ragnodir, amddifadu rhywun o fwyd neu wres.

7.6 Gallai **cam-drin a ysgogir gan hiliaeth** fod ar unrhyw un o'r ffurfiau hyn a rhaid cofnodi hynny fel elfen ychwanegol mewn sefyllfaoedd lle bo'r dioddefwr yn ystyried mai hiliaeth sydd wrth wraidd y cam-drin.

7.7 Bydd **cam-driniaeth gan ddieithryn** yn gofyn am fath gwahanol o ymateb i'r hyn a wneir mewn ymateb i gamdriniaeth o fewn perthynas barhaus neu leoliad gofal. Serch hynny mewn rhai achosion gallai fod yn briodol defnyddio'r gweithdrefnau amddiffyn oedolion y cytunwyd arnynt yn lleol rhwng asiantaethau a luniwyd yn lleol er mwyn sicrhau bod y person hawdd ei niweidio hwnnw yn derbyn y gwasanaethau a'r gefnogaeth angenrheidiol. Hefyd gellir defnyddio gweithdrefnau o'r fath pan fo posiblwydd o niweidio pobl eraill hawdd eu niweidio.

7.8 Bydd rhai achosion o gam-drin yn droseddau. Yn hyn o beth, mae gan oedolion hawdd ei niweidio yr hawl i gael eu hamddiffyn gan y gyfraith yn union yr un ffordd ag aelodau eraill o'r cyhoedd. At hynny, mae troseddau statudol wedi'u creu yn benodol er mwyn amddiffyn y rheini sydd yn analluog mewn amryfal ffyrdd. Mae enghriffitiau o

weithredoedd sydd, o bosibl, yn droseddau yn cynnwys ymosod, naill ai'n gorfforol neu'n seicolegol, ymosodiadau rhywiol a thrais rhywiol, dwyn, twyll neu ffurfiau eraill ar ecsbloetio ariannol, a rhai ffurfiau ar wahaniaethu, boed hynny ar sail hil neu ryw. Mae troseddau honedig yn wahanol i bob ffurf arall ar gam-drin nad yw'n droseddol, gan mai cyfrifoldeb y wladwriaeth, drwy'r heddlu a Gwasanaeth Erlyn y Goron yw gweithredu yn ei gylch (yn ddamcaniaethol, mae erlyniadau preifat yn bosibl ond yn anarferol iawn yn ymarferol). Gan hynny, os oes awgrym bod trosedd wedi'i chyflawni pan ddaw cwynion am gam-drin honedig i law, mae'n gwbl hanfodol bod y mater yn cael ei gyfeirio at yr heddlu ar fyrder. Mae ymchwiliad i drosedd gan yr heddlu yn cael blaenoriaeth dros unrhyw ymchwiliadau eraill.

7.9 Yn aml gwelir amryfal fathau ar gam-driniaeth mewn perthynas barhaus neu mewn sefyllfa lle mae cam-drin o fewn gwasanaeth. Dengys hyn mor bwysig yw edrych y tu hwnt i ddigwyddiadau unigol neu ddiffygion mewn safonau i gyfeiriad ddeinameg isorweddol neu batrymau niwed. Gall rhai o'r mathau hyn o gam-drin, neu bob un ohonynt, fod yn ganlyniad i fwraid bwrpasol a thargedu pobl hawdd eu niweidio, esgeulustra neu anwybodaeth. Pan fydd yn anodd penderfynu pryd yn hollol y dylid galw gorthrymu mwy dichellgar a threiddiol yn gam-drin, dylid cymryd camau i herio gwasanaethau sy'n gwahaniaethu yn erbyn grwpiau lleiafrifol a/neu yn anwybyddu eu hanghenion.

7.10 Yn aml ni fydd difrifoldeb neu hyd a lled cam-drin yn glir pan sonnir amdano yn y lle cyntaf, felly mae'n bwysig trin honiadau neu bryderon â meddwl agored o safbwynt priodoldeb ymyrryd. Ymhlith y ffactorau sy'n berthnasol wrth asesu difrifoldeb cam-drin fydd

- gwendid y person o dan sylw neu ba mor hawdd ei niweidio ydyw,
- hyd a lled y niwed,
- ers pryd y bu'r cam-drin yn digwydd, a pha mor aml

- yr effaith ar yr unigolyn
- y risg y bydd y troseddu'n cynyddu neu'n gwaethygu naill ai yn erbyn yr oedolyn dan sylw neu oedolion eraill hawdd eu niweidio.

7.11 Mae Comisiwn y Gyfraith yn defnyddio'r cysyniad o **niwed sylweddol** fel trothwy pwysig wrth ystyried natur yr ymyrryd, sef -

"ill treatment (including sexual abuse and forms of ill treatment that are not physical); the impairment of, or an avoidable deterioration in physical or mental health; and the impairment of physical, emotional, social or behavioural development" (Adroddiad Comisiwn y Gyfraith 1995 - Tudalen 207)

7.12 Gall niwed sylweddol olygu cyfres o ddigwyddiadau a allai, o edrych arnynt bob yn un, ymddangos yn ddibwys, ond sy'n ddifrifol pan ddigwyddant yn aml neu'n barhaus.

7.13 Fe fydd gweithredu treisgar sy'n digwydd ar hap yn gofyn am ymateb gwahanol i gam-drin o fewn perthynas barhaus, mewn lleoliad gofal neu yn y gymdogaeth. Er bod pob cam-drin yn peri niwed i'r unigolyn ac yn arwydd posibl bod angen ymyrryd, mae'n fater o ofid arbennig pan fo rhywun sydd mewn sefyllfa o rym neu awdurdod yn cam-drin.

7.14 Mae gan asiantaethau gofal cymdeithasol bob amser gyfrifoldeb tuag at ddioddefwyr hawdd eu niweidio, a bydd hyn fel arfer yn cynnwys asesu eu hanghenion a chymryd camau i'w diogelu rhag niwed pellach. Bydd swyddogaeth yr asiantaeth, ei phwerau a'i chyfrifoldebau am y sawl yr honnir ei fod yn cam-drin yn amrywio a bydd unrhyw weithredu yn dibynnu a yw'r sawl yr honnir ei fod yn cam-drin yn

- aelod o staff, perchennog neu reolwr gwasanaeth
- aelod o grŵp proffesiynol cydnabyddedig, megis meddyg, cyfrifydd, aelod o'r weinidogaeth neu'n gwmsler
- gwirfoddolwr neu'n aelod o grŵp cymunedol megis eglwys neu glwb cymdeithasol

- person arall sy'n defnyddio'r gwasanaeth
- gŵr/gwraig, perthynas neu aelod o rwydwaith cymdeithasol y person
- rhywun sydd hefyd yn ofalwr
- cymydog, aelod o'r cyhoedd neu ddieithryn.

7.15 Bydd y dull ymyrryd hefyd yn ddibynnol ar y lleoliad lle digwyddodd y cam-drin. Mae disgwyl i gartrefi nyrsio a chartrefi preswyl ddilyn camau penodol a bennwyd mewn deddfwriaeth a chanllawiau perthnasol; mae perthynas ofalu mewn cartrefi ac o fewn perthynas deuluol yn fwy cymhleth ac anodd eu dehongli a chyfyngu yn eu cylch. Bydd gofyn bod yn arbennig o ofalus yn achos lleoliadau nad ydynt mor gaeth i reolau megis canolfannau dydd, tai lloches, cynlluniau lleoli anffurfiol neu heb eu goruchwyllo ar gyfer oedolion.

7.16 Bydd cam-drin sy'n digwydd mewn sefydliad yn aml yn cynnwys mwy nag un ffurf ar niwed o ganlyniad i arferion anhyblyg ac ansensitif, ymyrraeth drwsgwl ac ymwithiol neu amgylchedd nad yw'n caniatáu digon o breifatrwydd neu gysur corfforol. Mae'r math hwn o gam-drin yn rhan o gylch gwaith rheolyddion yn ogystal â phrynwyr gofal. Mae deddfwriaeth yn cael ei chyflwyno i ehangu'r mathau o leoliadau sy'n cael eu rheoleiddio. Fodd bynnag, gall monitro contractau hefyd chwarae rhan wrth amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio. Nid yw cam-drin mewn sefydliadau, felly, yn gategori ar wahân o ran cam-drin, ond yn hytrach yn enghraifft benodol o gam-drin ac yn gyd-destun ar ei gyfer.

7.17 Mewn achosion lle bo oedolyn hawdd ei niweidio yn ymddangos fel pe bai'n gallu gwneud dewisiadau deallus ac nad yw'n cael ei ddychryn yn ormodol, dylid trafod y dewisiadau sydd ar gael gydag oedolion o'r fath a pharchu eu dymuniadau, oni bai fod y rhain yn gwrthdaro â dyletswyddau statudol i ymyrryd, neu oni chredir bod person arall mewn perygl. Beth bynnag fo'r amgylchiadau, dylid ymgynghori â hwy a'u cynnwys wrth wneud penderfyniadau cyn belled â phosibl. Mae gan ddefnyddwyr gwasanaeth yr hawl i

wneud dewisiadau a chadw eu hannibyniaeth hyd yn oed lle bo rhywfaint o risg ynghlwm wrth hynny. Lle bo unigolyn yn dewis derbyn y risg, dylid parchu eu dymuniadau o fewn eu gallu i rag-weld y risg a'i ddeall. Er mwyn gwneud penderfyniadau proffesiynol craff yn y sefyllfaoedd hyn gall y bydd gofyn am asesu ffurfiol ar allu mewn perthynas â rhoi caniatâd. Ystyrir bod gweithrediadau rhywiol neu drosglwyddiadau ariannol yn enghreifftiau o gam-drin os na fydd caniatâd dilys, deallus wedi ei roi - mae diffyg dealltwriaeth, camddefnyddio awdurdod, dychryn neu orfodi yn amharu ar allu oedolion hawdd eu niweidio i wneud penderfyniadau o'u rhan eu hunain. Felly, ni ddylid bob amser gymryd hynny ar ei olwg os bydd rhywun yn gwrthod help yn y lle cyntaf.

8. PENDERFYNIADAU A GWEITHDREFNAU AR GYFER DILYNIANT

8.1 Mae gweithdrefnau clir ar gyfer ymdrin ag achosion unigol, o atgyfeirio trwy ffurf briodol ar asesu/ymchwilio hyd at gynhadledd achos neu fforwm tebyg ar gyfer gwneud penderfyniadau ar y cyd, wrth graidd polisïau amddiffyn oedolion.

8.2 Dylai gweithdrefnau bennu adegau ar gyfer gwneud penderfyniadau ac awgrymu amserlenni, gan ganiatáu cydbwysedd rhwng dyfarnu hyblyg sy'n seiliedig ar wybodaeth ymarferwyr unigol am unigolion a'u hamgylchiadau, a'r angen am atebolrwydd cadarn yn wyneb risg barhaus. Dylai fod gwahanu clir rhwng yr agendâu a ddilynir ar ran y sawl a ddioeddefodd y cam-drin, y rhai fu'n gyfrifol amdano a'r rheolwyr a'r asiantaethau sydd â chyfrifoldeb dros y cyd-destun cyffredinol lle digwyddodd y cam-drin.

8.3 Bydd rhannu gwybodaeth yn briodol drwy gydol y broses hon yn dasg bwysig. Dylai hyn gynnwys rhoi rhywfaint o adborth i'r person a atgyfeiriodd yr achos yn y lle cyntaf: hwyrach bod y person wedi cymryd risg sylweddol wrth ddatgelu arferion gwael a bod angen ei sicrhau bod ei bryderon yn cael eu cymryd o ddifrif. Dylid sefydlu ffordd o apelio os yw'r person hwnnw o'r farn nad yw'r gweithdrefnau y cytunwyd arnynt wedi arwain at ddatrys yr honiadau cychwynnol a/neu os bernir bod yr oedolion hawdd eu niweidio yn dal mewn perygl.

8.4 Mae'n gwbl briodol bod gwahanol lefelau o dystiolaeth yn sail i'r llinynnau gweithgarwch gwahanol. Nid oes raid i bobl hawdd eu niweidio "brofi" eu hangen am gefnogaeth neu ymyrraeth ac ni ddylid gwrthod y rhain lle bo'r dystiolaeth yn erbyn y troseddwr yn annigonol i warantu erlyn. Mae angen lefelau llai manwl o dystiolaeth o dan y Ddeddf Cartrefi Cofrestredig ac o dan weithdrefnau disgyblu a dyna'r unig ateb ar gyfer oedolion hawdd eu niweidio nad ydynt weithiau yn cael cyfiawnder.

Atgynhyrchir canllawiau yn ymwneud ag "arwyddion posibl o gam-drin" o 'Adult Abuse - Policy and Procedures', Cyngor Sir Caerfyrddin, yn Atodiad 2.

8.5 Er mwyn symleiddio'r broses hon yn y gwahanol asiantaethau ledled Cymru awgrymwyd cymryd y camau allweddol a defnyddio'r derminoleg a ganlyn:

- atgyfeirio cychwynnol ar gyfer amddiffyn oedolyn
- casglu gwybodaeth ragarweiniol
- trafodaeth neu gyfarfod ar strategaeth
- ymchwilio/asesu
- cynhadledd achos
- cynllun amddiffyn oedolion

8.6 Mae'r **atgyfeirio cychwynnol ar gyfer amddiffyn oedolyn** yn cyfeirio at yr adeg lle y caiff y pryder neu rybudd ei gofnodi am y tro cyntaf. Gall hynny fod o ganlyniad i atgyfeiriad newydd a wnaed yn benodol oherwydd pryderon ynglŷn ag amddiffyn oedolyn, ond mae'n fwy tebygol o ymwneud â chleientau presennol sydd wedi'u cam-drin. Mewn rhai achosion, bydd un digwyddiad penodol yn sbarduno'r atgyfeirio, ond yn amlach na pheidio bydd y pryder wedi bod yn cronni'n raddol. Gall pryderon am amddiffyn oedolion ddod i'r wyneb drwy gyfrwng ystod o fecanweithiau - er enghraifft, mae'n bosibl y codir pryderon yn ystod cyfarfodydd cynllunio unigol rheolaidd neu gyfarfodydd adolygu, yn ystod archwiliadau, trwy weithdrefnau cwyno, achwyn, neu ddatgelu camarfer, neu yn uniongyrchol o du aelodau'r cyhoedd. Ni ddylai asiantaethau "ddadlau" ynghylch pa un o'r gweithdrefnau hyn y dylid ei defnyddio. Mae'r polisïau Amddiffyn Oedolion wedi llwyr ymrwymo i sicrhau mai amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio yw'r egwyddor sy'n tra-arglwyddiaethu mewn achosion lle y codwyd pryderon o'r fath neu lle y daw pryderon o'r fath i'r wyneb maes o law. O dan amgylchiadau eithriadol, mae'n bosibl mai'r heddlu fydd yn cael eu hysbysu gyntaf, yn enwedig os yw'r mater yn un difrifol iawn. Rhaid hefyd trafod sut i ddelio â gwybodaeth a gafwyd gan rywun dienw. Mae'n bosibl y bydd dod â'r heddlu i mewn yn gynnar yn y broses o fudd. Yn benodol:

- bydd cyferio achos neu ymgynghori â'r heddlu yn ystod y camau dechreuol yn eu galluogi i gadarnhau a oes trosedd wedi'i chyflawni, a bydd yn rhoi cyfle iddynt benderfynu os, a phryd, y bydd angen iddynt hwy ddod yn rhan o'r achos;
- mae angen mwy o brawf ar gyfer achosion troseddol nag ar gyfer achosion disgyblu neu reoleiddio (yn yr achosion hynny byddai angen pwysu a mesur tebygolrwydd);
- bydd dod â'r heddlu i mewn yn gynnar yn y broses yn help i sicrhau nad yw tystolaeth fforensig yn cael ei cholli neu'i llygru;
- mae gan heddweision sgiliau sylweddol o ran ymchwilio a chynnal cyfweiliadau, ac mae'n bosibl y bydd dod â hwy i mewn yn gynnar yn y broses yn fodd i atal yr oedolyn sy'n cael ei gam-drin rhag cael ei gyfweld yn ddiangen neu fwy nag unwith;
- dylai ymchwiliadau'r heddlu ddigwydd ar yr un pryd â'r ymchwiliadau sy'n mynd rhagddynt i'r materion iechyd a gofal cymdeithasol;
- dylai canllawiau gyfeirio at y cymorth sydd ar gael mewn perthynas â materion cyfiawnder troseddol, sydd ar gael yn lleol oddi wrth gyrff megis Cymorth i Ddiodefwyr a chynlluniau paratoi ar gyfer achosion llys; a
- bydd angen amddiffyn rhai tystion. (Gweler *Speaking up for Justice (1998)* gan gynnwys y darpariaethau yn Rhan II o Ddeddf Cyfiawnder Ieuenctid a Thystiolaeth Droseddol 1999 - y bydd y mwayfrif ohoni'n cael ei rhoi ar waith yn Llys y Goron erbyn diwedd 2000).

Mae'n bosibl na fydd achos yn deillio o'r broses hon bob tro..

8.7 Dylai polisïau hefyd gyfreithloni amrywio'r gweithdrefnau arferol a'r codau ymarfer lle bo pryderon amddiffyn oedolion yn holl bwysig - er enghraifft, gallai'r angen i rannu

gwybodaeth dorri'r arferion arferol o ran cyfrinachedd a/neu gallai pryderon ynglyⁿ ag amddiffyn oedolion mewn cartrefi fod yn bwysicach na "thryloywder" o ran arferion ymchwilio.

8.8 Nid oes coel ar yr honiad bod ar swyddogion yr heddlu angen datganiad ffurfiol gan ddioddefwyr hawdd eu niweidio er mwyn dechrau ymchwiliad. Gellir cynnal cyfweiliad ffurfiol yn hwyrach yn y broses pan fo mwy o wybodaeth ar gael. Mewn achosion lle nad oes gan unigolion ddigon o allu neu os ydynt yn cael eu dychryn, bydd yn gwbl briodol i'r heddlu ddechrau ymchwiliad ar ran y person. Gall fod angen gweithredu ar frys er mwyn diogelu'r person neu er mwyn cadw tystiolaeth - os felly dylid dechrau'r achos cyn gynted ag y bo'n bosibl a'i gofnodi'n ofalus.

8.9 Gall hefyd fod yn bwysig cymryd camau i amddiffyn y sawl sy'n datgelu camarfer yn ystod y cam hwn neu er mwyn sicrhau bod y sawl sy'n cwyno yn cael parhau'n ddienw, gan gydnabod y risg a all godi o ran eu diogelwch personol hwy a'u bywiolaeth ar ôl adrodd eu pryderon.

8.10 Cyfeirio mae **casglu gwybodaeth ragarweiniol** at y broses ymgynghori gychwynnol gyda gweithwyr proffesiynol ac asiantaethau eraill er mwyn casglu gwybodaeth; mynd ati i asesu gallu, caniatâd neu orfodaeth; ceisio esboniad o'r sefyllfa gyfreithiol neu drawsgyfeirio at ddigwyddiadau neu honiadau blaenorol. Gellir rheoli'r broses hon dros y ffôn a/neu drwy sgysiau anffurfiol ond weithiau bydd angen cynnal cyfarfod cynnar i gasglu gwybodaeth. Dylid rhannu'r wybodaeth ar sail "angen cael gwybod". I ba raddau bynnag y ceir ffurfioldeb mae'n bwysig cadw cofnodion clir ynglyⁿ â phwy gafodd gynnig sylwadau, yn ogystal â pha wybodaeth a dderbyniwyd ganddynt. Bydd y broses yn cynnwys gwirio a hidlo cychwynnol sy'n cael gwared ar honiadau maleisus neu ffansiöol ac sy'n dwyn ynghyd ffeiliau a gwybodaeth o gofnodion sydd eisoes yn bodoli, a llun tri dimensiwn o'r cyd-desun lle y lleisiwyd y pryderon neu'r honiadau hyn

8.11 Gelwir **trafodaeth neu gyfarfod ar strategaeth** pan fo'n glir bod angen ymholiadau pellach a bod y rhain yn debygol o gynnwys nifer o asiantaethau. Gellir galw cyfarfod ar gyfer gwneud penderfyniadau ynglŷn â sut i fwrw ymlaen ar sail y rownd gyntaf hon o ymgynghori ac i nodi cynllun gweithredu clir. Bydd gofyn ystyried gallu meddyliol a

dymuniadau'r person hawdd ei niweidio a phun a oes unrhyw risg i eraill wrth benderfynu ar y camau nesaf. Bydd gofyn cadarnhau swyddogaeth gydlynol yr ymchwiliad ar yr adeg hon, cyn gynted ag y bydd cynllun wedi ei lunio ynglŷn â rhan y gwahanol asiantaethau o dan sylw. Dylid gwneud cofnod clir ar yr adeg hon ynglŷn â'r wybodaeth a ddaeth i law drwy'r broses ymgynghori a'r penderfyniadau a wnaed ar sail yr wybodaeth honno. Mae hyn yn arbennig o bwysig lle penderfynir peidio â bwrw ymlaen.

8.12 Mae **ymchwilio/asesu** yn cyfeirio at y ddwy broses o asesu ac ymchwilio a fydd yn dilyn. Trwy gyfrwng ymholiadau ceisir sefydlu ffeithiau moel, anghenion yr oedolion hawdd eu niweidio o dan sylw, cyfrifoldeb a/neu y bai sydd ar y personau y mae honiadau yn eu herbyn a threfn reoli'r gwasanaeth. Bydd angen gwybodaeth gefndir a thystiolaeth. Bydd angen cymorth ar rai tystion, a/neu bydd angen eu hamddiffyn. Bydd y person sy'n cydlynu'r ymchwiliad yn ceisio dod i gasgliad ynglŷn â'r hyn a ddigwyddodd fel sail ar gyfer camau amddiffyn, hyd yn oed os nad yw'n gallu casglu tystiolaeth sy'n caniatáu cymryd camau cyfreithiol. Ni ddylid gadael i anhawster wrth gasglu tystiolaeth i gadarnhau datganiadau oedolion hawdd eu niweidio dynnu'r pwyslais oddi ar yr angen i roi mesurau amddiffyn ar waith.

8.13 Mae **cynhadledd achos** yn cyfeirio at y fforwm/fforymau sy'n gwneud penderfyniadau ac sy'n llunio cynlluniau yng ngoleuni'r wybodaeth hon. Gall y bydd angen galw ynghyd fforymau gwahanol er mwyn gwneud penderfyniadau ynglŷn â defnyddwyr y gwasanaeth a phenderfyniadau ynglŷn â'r unigolion neu'r sefydliadau sy'n euog o gam-drin. Fel arfer, bydd cynhadledd achos yn tynnu ar brofiad gweithwyr proffesiynol ac asiantaethau eraill. Bydd camau gweithredu yn deillio o'r gynhadledd achos a bydd angen i'r rheolwr sydd â chyfrifoldeb eu hadolygu. Dim ond o dan amgylchiadau anarferol iawn y byddai'r gynhadledd achos yn ddiweddd ar y mater. Byddai'n fwy defnyddiol edrych arno fel carreg filltir yn y broses o ddod o hyd i ateb.

8.14 Yn y gynhadledd bydd angen rhoi nifer o fesurau ar waith a fydd gyda'i gilydd, yn sicrhau rheoli risg yn briodol, ymyrryd amddiffynnol a therapiwtig, cyfiawnder, darparu gwasanaethau a chymryd camau yn erbyn unigolion neu asiantaethau gwasanaeth sydd ar fai. Gellir defnyddio cynllun amddiffyn unigol i gofnodi'r ymrwymïadau hyn ar gyfer yr unigolion hynny sy'n defnyddio'r gwasanaeth.

8.15 Gall fod angen cynnal cyfres o gyfarfodydd mewn achosion cymhleth neu mewn achosion lle cydlynir nifer o brosesau ar wahân megis erlyn, camau gweithredu o dan y Ddeddf Cartrefi Cofrestredig, datrys cwyn, neu newidadau mewn contractio. Lle daw'r llinynnau hyn ynghyd mae'n bwysig gweld Amddiffyn Oedolion fel ymbarél o fecanwaith cydlynol yn hytrach nag fel rhywbeth sy'n cymryd lle unrhyw un o'r llwybrau hyn ar gyfer dod o hyd i ateb neu gyfiawnder. (Ceir enghraifft o weithdrefn Uned Gofrestru ac Arolygu yn Atodiad 3)

8.16 Dylai'r gynhadledd achos hefyd nodi trefniadau penodol ar gyfer adolygu a, lle bo posibilrwydd o risg pellach, dylai'r cynllun amddiffyn nodi dangosyddion sy'n awgrymu y dylai'r gynhadledd achos ailymgynnull ar unwaith.

8.17 Y **cynllun Amddiffyn Oedolion** yw'r cynllun unigol a luniwyd ar gyfer oedolion hawdd eu niweidio sy'n pennu'r canlynol:

- pa gamau sydd angen eu cymryd i sicrhau eu diogelwch yn y dyfodol
- pa driniaeth neu therapi y cânt gyfle i fanteisio arnynt
- newidiadau o ran sut y caiff gwasanaethau eu darparu ar eu cyfer (ee yr un gofal neu leoliad ar gyfer pobl o'r un rhyw)
- y ffordd orau i'w cefnogi drwy gyfrwng unrhyw gamau a gymerant er mwyn ceisio cyfiawnder
- sefydlu unrhyw strategaeth barhaus ar gyfer rheoli risg lle bernir bod hynny'n briodol.

8.18 Bydd angen sylw arbennig wrth gynllunio gofal yn y dyfodol. Er enghraifft, gall oedolyn hawdd ei niweidio fod yn ddiogel cyn belled â bod y person a fu'n ei gam-drin yn y ddalfa neu yn y carchar ond mae'n bosibl y bydd angen ail-sefydlu'r cynllun amddiffyn pan gaiff y person hwnnw ei ryddhau.

Ceir enghreifftiau o siartiau llif sy'n dangos y camau mewn ymchwiliad amddiffyn oedolyn yn Atodiad 4

8.19 Ni fydd yn hanfodol dilyn pob un o'r camau hyn ymhob achos. Mae'n bosibl y gellir dod i benderfyniad yn gynnar yn y broses fel bod modd datrys y mater drwy ddarparu gofal neu wasanaethau eraill. Yr hyn sy'n bwysig yw bod penderfyniadau'n cael eu gwneud a'u cofnodi, gan gynnwys cyfraniad gan y person a fu'n arwain yr asesu/ymchwilio, a chan ei oruchwyliwr. Ar ben arall y sbectrwm gall fod angen ail-ystyried camau blaenorol, er enghraifft galw cyfarfod strategaeth am yr eildro os daw tystiolaeth newydd i'r wyneb sy'n symud pwyslais yr ymchwiliad y tu hwnt i'w gylch gorchwyl ar y cychwyn.

8.20 **Gweithdrefnau dilyniant** . Mae canlyniadau amddiffyn oedolion yn destun dadl barhaus a hwyrach nad ydynt yn cynnig 'ateb' yn yr ystyr arferol, ond maent yn cyfuno elfennau o gefnogaeth ychwanegol a goruchwylio agosach, rheoli risg, symud un parti, neu'r ddau barti, cefnogaeth therapiwtig, cyfiawnder a iawndal.

8.21 Awgrymir canlyniadau eraill, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â throreddwyr ac asiantaethau gwasanaeth sydd ar fai, yn "Summary of Recommendations from Adult Case Conferences" yn *Atodiad 5*.

9. PROTOCOLAU AR GYFER RHANNU GWYBODAETH

9.1 Mae rhannu neu ddatgelu gwybodaeth er mwyn amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio yn esgor ar sawl dilema proffesiynol, moesol, ymarferol a chyfreithiol. Dylid cyfeirio at y Ddeddf Datgelu er Budd y Cyhoedd. Bydd yn rhaid nodi ym mha amgylchiadau y dylid diystyru'r arfer o barchu cyfrinachedd er mwyn amddiffyn oedolyn hawdd ei niweidio e.e. os yw oedolyn hawdd ei niweidio'n cael ei ddychryn, neu os oes yna bryder ynglŷn â risg i oedolyn arall hawdd ei niweidio. Mae angen i'r asiantaethau ystyried y canlynol:

- Pa bwerau sydd ar gael i ddatgelu gwybodaeth gyfrinachol, ac i bwy y mae'r rhain yn gymwys?
- Beth yw hawliau'r rhai sy'n cael eu ddrwgdybio o ran parchu eu henw da a'u preifatrwydd?

9.2 Bydd bob amser yn anodd penderfynu p'un a ddylid rhannu gwybodaeth ynglŷn â risg (neu beidio), yn enwedig lle bo hynny'n ymwneud â datgelu gwybodaeth i unigolion neu gyrff gwirfoddol. Bydd bob amser yn hanfodol casglu'r wybodaeth orau posibl ynglŷn â'r risg, asesu'r risg ac ymgynghori'n drylwyr cyn dod i benderfyniad.

9.3 Ceir y drafodaeth ddiweddaraf ar bob agwedd ar wybodaeth sy'n datgelu pwy yw cleifion, a sut mae gwarchod yr wybodaeth honno yn Adroddiad Pwyllgor Caldicott ar yr arolwg o wybodaeth sy'n datgelu pwy yw cleifion. Mae'r adroddiad hwnnw yn cydnabod y bydd angen datgelu gwybodaeth gyfrinachol am gleifion o dro i dro, a hynny er lles y claf. Mae'n trafod ym mha amgylchiadau y gallai hynny fod yn briodol a pha fesurau diogelwch sydd eu hangen. Gellir crynhoi'r egwyddorion fel a ganlyn:

- dim ond ar sail 'angen cael gwybod' y rhennir gwybodaeth, pan fo hynny er lles defnyddiwr y gwasanaeth;
- nid yr un peth yw cadw pethau'n gudd a diogelu cyfrinachedd;

- dylid ceisio caniatâd ond os nad yw hynny'n bosibl ac os oes oedolion eraill hawdd eu niweidio mewn perygl, mae'n bosibl y bydd yn rhaid diystyru'r angen; a
- nid yw'n briodol i asiantaethau roi addewidion ynghylch cyfrinachedd absoliwt mewn achosion lle ceir pryderon ynghylch cam-drin, yn enwedig os oes oedolion eraill hawdd eu niweidio mewn perygl.

9.4 Dylid penderfynu pwy ddylai wybod a beth ddylai gael ei ddatgelu fesul achos, a hynny yn unol â pholisïau'r asiantaethau a chyfyngiadau'r fframwaith cyfreithiol.

9.5 Ni ddylid drysu rhwng egwyddorion cyfrinachedd sy'n deillio o'r angen am ddiogelu a hyrwyddo buddiannau defnyddwyr gwasanaethau a chleifion a'r rheini sy'n gwarchod buddiannau rheoli corff. Mae'r rhain yn ddigon dilys ond ni ddylent fyth gwrthdaro â buddiannau defnyddwyr gwasanaethau a chleifion. Os gwêl gweithiwr neu berson cyffelyb arall bod y rheol ar gyfrinachedd yn gweithio yn erbyn lles yr oedolyn hawdd ei niweidio, yna mae'n ddyletswydd yna mae'n ddyletswydd arno ddatgelu hynny er lles y cyhoedd..

9.6 Dan rai amgylchiadau, fe all y bydd gofyn datgelu neu gyfnwidd gwybodaeth bersonol. Bryd hynny, rhaid cydymffurfio â Deddf Diogelu Data 1998.

9.7 Mae'r Swyddfa Gartref a Swyddfa'r Comisiynydd Diogelu Data (y Cofrestrydd gynt) wedi cyhoeddi canllawiau cyffredinol ar baratoi a defnyddio protocolau rhannu gwybodaeth.

9.8 Wrth ddatblygu protocolau sy'n pennu gweithdrefnau ar gyfer rhannu gwybodaeth leol, dylid anelu at y canlynol:

- cefnogi gwneud penderfyniadau proffesiynol mewn achosion unigol
- hybu cysondeb
- lleihau'r risg y bydd penderfyniadau unigol y cael eu herio.

10. TREFNIADAU MONITRO

10.1 Bydd monitro cywir a chyson yn galluogi asiantaethau yng Nghymru i seilio'u polisi a'u harferion fwyfwy ar dystiolaeth gadarn a pherthnasol, gan amlygu tueddiadau a chan gynorthwyo yn y broses gynllunio. Bydd harmoneiddio dulliau o gasglu gwybodaeth ledled Cymru yn gosod y sylfeini ar gyfer rhannu a dysgu o brofiad a sicrhau bod cydlynad o fewn systemau gwasanaeth gwahanol ac ar eu traws.

"Uses of Monitoring recording and monitoring systems to document abuse". Wedi'i atgynhychu o "Information Pack for Inspection and Registration Units" Y Brifysgol Agored H Brown a J Stein - Atodiad 6

10.2 Wrth fagu profiad ddatblygu, caiff y lefel hon o wybodaeth ei chynhyrchu a'i defnyddio, ond fel cam cyntaf cynigir yng Nghymru y dylai'r gwasanaethau cymdeithasol gasglu ynghyd ddata atgyfeirio mewn fformat safonol.

I ddechrau dylai **data atgyfeirio amddiffyn oedolion** gynnwys o leiaf y canlynol

- **ffynhonnell yr atgyfeirio**
- **grŵp cleient yr oedolyn hawdd ei niweidio**
- a ydynt eisoes yn hysbys i'r **gwasanaethau cymdeithasol neu'n gleientau newydd**
- eu **hoedran, rhyw** ac **ethnigedd**
- **categori'r cam-drin** (gweler yr *adran Rhannu Diffiniadau*)
- **lleoliad** y cam-drin
- manylion y **berthynas rhwng defnyddiwr y gwasanaeth a'r troseddwr honedig**, h.y. aelod o'r teulu, rhywun arall sy'n defnyddio'r gwasanaeth, perthynas broffesiynol neu gontractol, neu ddieithryn.

Dylai **data cynhadledd achos** gynnwys

- **nifer y cynadleddau achos** a gynhelir
- **canlyniadau** (gweler *Atodiad 5*)

10.3 Dylai'r awdurdodau lunio **adroddiad blynyddol** i'w cyflwyno i'w pwyllgorau ynglŷn â'u gwaith mewn perthynas ag amddiffyn oedolion. Bydd Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn disgwyl gweld yr wybodaeth hon yn cael ei chasglu, ac yn bwysicach, yn cael ei defnyddio wrth ddatblygu arferion a gwasanaethau. Dylid defnyddio gwaith monitro gwybodaeth i amlygu'r canlynol:

- diffyg cyfle i grwpiau o gleientau penodol, neu adrannau o'r gymuned, fanteisio ar y polisi
- diffyg cydweithio rhwng asiantaethau yn ystod y cam atgyfeirio, adeg gwneud penderfyniadau, neu adeg y gweithredu
- gwasanaethau neu feysydd arferion nad ydynt yn ddiogel.

10.4 Bydd cymharu nifer yr achosion sy'n dod i olau dydd yn un dangosydd (bras) ar gyfer barnu a oes yna gonsensws ynglŷn â'r trothwy priodol ar gyfer hysbysu o dan weithdrefnau amddiffyn oedolion. Nid yw dehongli'r ystadegau hyn yn hawdd; byddant yn dibynnu ar wybodaeth leol a barn broffesiynol. Dichon y bydd ardaloedd lle ceir nifer fawr o achosion, ac ardaloedd lle ceir ond ychydig, yn destun pryder fel ei gilydd. Gall y cyntaf ddangos y gwasanaethau hynny nad ydynt, yn eu hanfod, yn ddiogel neu'r meysydd hynny lle y croesawyd cwynion a lle yr hwyluswyd y broses gwyno. Gall yr olaf ddangos bod gwasanaeth yn ddiogel neu bod yna ddiwylliant lle y mae'n anodd cwyno.

Dulliau monitro ychwanegol

10.5 Gellir defnyddio baner ar gronfeydd data sydd eisoes yn bodoli er mwyn nodi ffeiliau agored lle y nodwyd pryderon ynglŷn ag amddiffyn oedolyn a lle bo angen gwyliadwriaeth. Dylid hefyd gosod baner ar atgyfeiriadau newydd a wneir yn uniongyrchol

o ganlyniad i bryderon am amddiffyn oedolyn. Dylai wedyn fod yn bosibl i bob awdurdod lleol weld cydbwysedd rhwng cleientau presennol a chleientau newydd a wasanaethir drwy enghreifftiau o ymyrryd er mwyn amddiffyn oedolion.

10.6 Gellid archwilio cofnodion achosion amddiffyn oedolion unigol o dro i dro, i nodi cryfderau a gwendidau'r arferion presennol, gan gynnwys

- ansawdd cadw cofnodion
- sylwadau/bodlonrwydd defnyddwyr y gwasanaeth
- priodoldeb y penderfyniadau a wnaed, a'r broses o wneud penderfyniadau
- sylw i ddymuniadau defnyddwyr y gwasanaeth a pharch tuag atynt
- rhan asiantaethau eraill
- a yw'r canlyniad(au) o gymorth

11. YMRWYMIAD I ATAL

11.1 Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru am i weithgarwch amddiffyn oedolion yng Nghymru gyfrannu at atal cam-drin, yn ogystal â chyfrannu at arferion da o ran ymateb i atgyfeiriadau. Gall fod gan bwyllgorau neu fforymau amddiffyn oedolion rôl o ran bwydo gwersi i mewn i arferion y brif ffrwd, gan gynnwys yr hyn a ddysgwyd ynglŷn â'r canlynol:

- arferion neu leoliadau nad ydynt yn ddiogel
- prosesau recriwtio (e.e. gweithdrefnau fetio)
- cleientau arbennig o hawdd eu niweidio
- dangosyddion cam-drin mewn unigolion neu mewn lleoliadau
- anghenion hyfforddi staff
- cysylltiadau â gwasanaethau trais domestig ac unedau diogel yn y gymuned
- meysydd polisi lle mae angen gwneud gwaith pellach i egluro arferion da neu gryfhau ffiniau proffesiynol (e.e. rhywioldeb, arferion gofal personol iawn, trafod arian personol, cadw pobl o dan reolaeth).

11.2 Dylai'r broses o ddatblygu polisi a hyfforddiant gymryd i ystyriaeth faterion amddiffyn oedolion gan fod y rhain yn codi yng nghyd-destun datblygu gwasanaeth y brif ffrwd o fewn asiantaethau gofal cymdeithasol, ac ar eu traws.

Yn Atodiad 7 ceir enghraifft o bolisi atal Cyngor Sir Powys.

12. RHESTR GYSWLLT DDEFNYDDIOL

12.1 Dylid dosbarthu'n eang daflen ganllawiau syml, fer yn rhoi manylion y **cysylltiadau allweddol**, gan gynnwys y cydlynnydd gwasanaethau cymdeithasol, fel rhan o'r broses o godi ymwybyddiaeth.

12.2 Dylid eu gosod mewn meddygfeydd, fferyllfeydd, ysbytai, cartrefi gofal a llyfrgelloedd etc.

13. Y CYD-DESTUN CYFREITHIOL

13.1 Nid oes ddeddfwriaeth gynhwysfawr nac unrhyw ddarpariaethau eraill o dan gyfraith gwlad arall sy'n ymwneud â sefyllfaoedd o gam-drin, neu risg i oedolion hawdd eu niweidio. Er hynny mae yna sawl ffynhonnell gyfreithiol y gellir eu defnyddio.

13.2 Ceir rhestr o'r statudau perthnasol yn Atodiad 8.

13.3 Dylid cael cyngor cyfreithiol o adrannau cyfraith awdurdodau lleol ar gyfer achosion unigol.

13.4 Dylai'r awdurdodau lleol ystyried a ddylid helpu oedolion hawdd eu niweidio i gael gwasanaethau eiriolaeth neu gyngor cyfreithiol annibynnol. Hwyrach nad swyddogion cyfreithiol awdurdod lleol yw'r bobl orau i warchod buddiannau oedolion hawdd eu niweidio: yn wir gall gwrthdaro godi mewn achosion lle bo'r awdurdod ei hunan, neu'r gwasanaeth a drefnodd, yn cael eu henwi yn yr achos o gam-drin honedig. Gall cyfreithwyr arbenigol neu asiantaethau cynghori eraill ddatblygu arbenigedd, a bydd hynny'n caniatáu iddynt gynrychioli cleientau hawdd eu niweidio yn well.

Yn Atodiad 9 yn atgynhyrchir "The legal context for adult protection", rhan o "Policy Procedures for Identifying and Responding to Allegations of Abuse and Protecting Vulnerable Adults" Adran Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Sir Powys.

ATODIADAU

Mae'r rhain yn cael eu hatgynhyrchu gyda chaniatâd yr awduron a'r awdurdodau perthnasol. Dylid nodi nad yw'r atodiadau yn ffurfio rhan o'r canllawiau hyn - enghreifftiau ydynt o arferion presennol. Cyhoeddir yr atodiadau yn yr iaith y'u derbyniwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Atodiad 1

Enghreifftiau o ddatganiadau polisi lleol (AGC Caerdydd, Sheffield SSD)

Atodiad 2

Arwyddion posibl o gam-drin (AGC Sir Gaerfyrddin)

Atodiad 3

Y Drefn ar gyfer Ymateb i Achosion Honedig o Gam-drin Oedolion Hawdd eu Niweidio mewn Safleoedd Cofrestrig (Unedau Cofrestru ac Arolygu Cymru Gyfan)

Atodiad 4

Enghreifftiau o siartiau llif; camau mewn ymchwiliadau amddiffyn oedolion (AGC Caerfyrddin, Ceredigion a Phowys)

Atodiad 5

Crynodeb o Argymhellion o Gynadleddau Achos Oedolion. (*AIMS Management Guide*)

Atodiad 6

Systemau Cofnodi a Monitro Cam-drin (*Information Pack for Registration and Inspection Units* yr Athro H Brown a J Stein. Y Brifysgol Agored)

Atodiad 7

Polisi atal (AGC Powys)

Atodiad 8

Rhestr o Statudau perthnasol

Atodiad 9

Cyd-destun cyfreithiol amddiffyn oedolion (AGC Powys)

Atodiad 10

Dadansoddiad o Bolisiâu Amddiffyn Oedolion yng Nghymru. Ebrill 1999. AGCC

Atodiad 11

Aelodau'r Grŵp Ymgynghorol

VULNERABLE ADULTS - POLICY CARDIFF CC

1. Community Care means providing services and support to enable vulnerable people to live as independent a life as possible in their own homes, their carers' homes or in homely settings with residential facilities in the community.
2. Every person has a right to be advised of, and within the resources available, receive whatever treatment or care necessary to enable them to live as normal a life as possible within the constraints of their incapacity.
3. There will be situations when the risk involved in people living on their own or with carers will necessitate an intervention by the statutory authorities. Such intervention should be at the minimum level required to provide the necessary support and should be aimed at allowing the people involved to achieve their highest level of independence consistent with mitigating the perceived danger/ risk.
4. A vulnerable person capable of making an informed decision about his/her circumstances must be made aware of the nature of the perceived danger/risk and offered possible interventions/solutions. However if the person does not wish to accept the interventions offered, his/her wishes must be respected, unless a statutory responsibility to intervene exists.
5. Where a vulnerable person is believed not capable of making an informed decision and refuses to acknowledge the perceived risk and rejects (or is prevented from accepting) appropriate help, a full assessment of their mental state should be arranged as soon as practical, and continued monitoring of the situation should be ensured as far as possible.
6. The prevention of unacceptable risk and the identification, assessment, intervention and protection of the person found to be at risk is a multi-disciplinary, inter-agency task to be co-ordinated by a nominated manager of the Social Services Department.

JOINT POLICY STATEMENT ON THE MANAGEMENT OF ABUSE OF VULNERABLE ADULTS (SHEFFIELD ADULT PROTECTION POLICY)

Sheffield's Community Care Plan endorses key principles which include a commitment to "securing people's freedom from neglect, abuse, exploitation, harassment and discrimination."

In pursuance of this principle The Health Authorities and the Department of Sheffield City Council have secured the agreement of the signatory organisations to the following policy statement on the Abuse of Vulnerable Adults:

The Abuse of Vulnerable Adults constitutes a clear infringement of their rights and a violation of the principles laid down in Sheffield's Community Care Plan. The signatory organisations therefore agree to:

- (i) Endorse the Values of Sheffield's Community Care Plan (Appendix 1)**
- (ii) Work co-operatively across all the organisations on the identification, investigation, treatment and prevention of abuse of vulnerable adults**
- (iii) Maintain Equal Opportunities by ensuring that:**
 - equality of opportunity will be available to all Vulnerable Adults regardless of**

their race, gender, class, religion, culture or disability
 - all assessments and investigations under this policy will be carried out in a**

setting, manner and language appropriate to the levels of understanding and

ultural background of the person concerned

(iv) Develop across all the organisations an Implementation Strategy for this policy statement that addresses the requirement for:

- a common definition of abuse**
- a common system of recording abuse**
- the joint investigation of allegations of abuse**
- the provision of relevant information to staff and to the general public**
- the provision of timely and consistent legal advice and support**
- work at a national level to clarify the policy and legislative framework under which work on abuse is conducted**
- identifying the resources necessary to fulfil the expectations of work in this area**
- an understanding of the factors that may lead to abuse, and of how abuse may be prevented**

The Implementation Strategy (Appendix 2) will incorporate plans for training and for the structures and systems necessary to support the work.

ARWYDDION POSIBLL O GAM-DRIN

Cyngor Sir Caerfyrddin

CAM-DRIN CORFFOROL

Diffiniad ymarferol

26 Mae cam-drin corfforol yn golygu unrhyw boen corfforol, dioddefaint neu anaf sy'n cael ei achosi'n fwriadol gan rywun sydd â chyfrifoldeb, goruchwyliaeth, gofal neu warchodaeth dros berson bregus, neu gan rywun y mae rhywun bregus yn ymddiried neu'n disgwyl gallu ymddiried ynddo.

Enghreifftiau nodweddiadol

27. Ymysg eraill, gall y rhain gynnwys atal corfforol afresymol, gorfodi meddyginiaethau ar yr oedolyn, taro, curo uniongyrchol, gwthio, trafod pobl yn llawdrwm, camddfenyddio meddyginiaethau, gorfodi pobl i wneud rhywbeth yn erbyn eu hewylllys ac amddifadu pobl o ofal gan gynnwys bwyd, dw^r neu feddyginiaeth.

Arwyddion posibl

28. Gall yr arwyddion hyn, mewn rhai achosion, awgrymu'r posibilrwydd bod cam-drin corfforol yn digwydd. Byddai gweld nifer o arwyddion yn achosi pryder a dylent ein harwain i ystyried tybed a oes cam-drin wedi digwydd. Fodd bynnag, rhaid pwysleisio nad oes terfyn ar yr arwyddion hyn a bydd gweithwyr yn y maes yn aml iawn yn wynebu'r anarferol a'r hyn na fyddai neb yn ei ddisgwyl.

- briwiau, crafiadau, archollion, clwyfau brath neu dyllog
- esgryn wedi torri, cleisiau, sigiadau, gwrymiau, afliwio

- unrhyw anaf sydd heb gael gofal digonol (gall yr anafiadau fod ar rannau o'r corff sydd fel arfer wedi eu gorchuddio gan ddillad)
- diffyg glendid neu gyflwr gwael ar y croen
- diffyg gwallt a/neu ôl gwaedlif dan groen y pen
- arwyddion dysychiad a/neu diffyg maeth pan nad oes salwch yn bresennol, neu pan nad yw'r person yn byw ar ei ben ei hun
- colli pwysau
- llosgiadau neu olion llosg dŵr
- dillad neu ddillad gwely budron
- unrhyw esgyrn wedi torri heb arwydd neu dystiolaeth glir o ddamwain
- arwyddion o dynnu gwallt
- newid archwaeth
- methu cysgu neu ymddygiad anesboniadwy
- hypothermia
- ôl bysedd
- doluriau gwasgedd heb eu trin
- ofnusrwydd
- paranoia anesboniadwy

- diffyg hunan barch
- ofn eithriadol
- dryswch
- ymbil am "beidio fy mrifo"
- gwingo rhag cael eu cyffwrdd
- wlsrau, doluriau a chael eu gadael mewn dillad gwlyb

CAM-DRIN ARIANNOL

Diffiniad ymarferol

29. Mae cam-drin ariannol yn cynnwys dwyn neu gamddefnyddio arian, eiddo neu adnoddau person bregus gan rywun y mae'n ymddiried ynddo neu rywun y byddai'n disgwyl gallu ymddiried ynddo.

Enghreifftiau nodweddiadol

30. Ymsyg eraill, gall y rhain gynnwys dwyn neu gamddefnyddio arian, eiddo, mân bethau ac yswiriant, cael meddiant ar arian neu eiddo trwy fygwth, perswadio neu gymryd mantais a rhwystro rhywun rhag cael gafael ar asedau, a mynnu rhywbeth trwy ymddygiad ymosodol.

Arwyddion posibl o gamdrin ariannol

31. Gall yr arwyddion hyn, mewn rhai achosion, awgrymu'r posibilrwydd bod cam-drin ariannol yn digwydd. Byddai gweld nifer o arwyddion yn achosi pryder a dylent ein harwain i ystyried tybed a oes cam-drin wedi digwydd. Fodd bynnag, rhaid pwysleisio nad oes terfyn ar yr arwyddion hyn a bydd gweithwyr yn y maes yn aml iawn yn wynebu'r anarferol a'r hyn

na fyddai neb yn ei ddisgwyl.

- arian yn cael ei godi'n annisgwyl, mewn ffordd amhriodol neu heb eglurhad o'r banc neu o gyfrif cadw
- llofnodion ar sieciau, ac ati, nad ydynt yn debyg i lofnod y person, neu sydd wedi eu llofnodi pan fo'r person yn methu ysgrifennu
- pŵer atwrnai'n cael ei roi, neu ewyllys yn cael ei llunio neu'n cael ei newid pan nad yw'r person yn gallu gwneud penderfyniadau o'r fath
- consyrn anarferol ar ran y sawl sy'n gofalu bod arian mawr yn cael ei wario ar ofalu am y person
- dim digon o arian i dalu biliau, rhent dyledus, pensiwn yn diflannu
- diffyg mwynderau e.e. teledu, dilliad addas, mân nwyddau glanweithdra y dylai'r person allu eu fforddio'n gyfforddus
- eiddo personol ar goll e.e. darnau o gelfyddyd, eitemau arian, gemwaith,
- diddordeb gormodol gan y cynhaliwr (swyddogol neu answyddogol) yn sefyllfa ariannol y person
- dirywiad yn iechyd a/neu glanweithdra'r person gan na all gael gafael ar ei arian ei hun.

ESGEULUSO

Diffiniad ymarferol

32. Mae esgeuluso'n golygu methiant ar ran unrhyw berson sydd â chyfrifoldeb, goruchwyliaeth, gofal neu warchodaeth dros berson bregus i ddarparu'r raddfa honno o ofal y byddai person rhesymol mewn sefyllfa debyg yn ei darparu.

33. Mae'r diffiniad hwn yn cynnwys

- methu â chynorthwyo gyda glanweithdra personol neu i ddarparu bwyd, lloches, gofal personol, cynhesrwydd a dillad i berson.

- methu â darparu sylw meddygol i iechyd corfforol a meddyliol y person. (Nid yw hyn yn cynnwys achosion lle mae'r person yn gwrthod triniaeth).
- methu â diogelu'r person rhag peryglon iechyd a diogelwch.

Enghreifftiau nodweddiadol

34. Ymysg pethau eraill, gall hyn gynnwys diffyg gofal personol, diffyg maeth, cadw rhywun mewn ystafell ar ei ben ei hun, rhwystro rhywun rhag gweld ffrindiau neu aelodau'r o'r teulu neu rhag unrhyw gysylltiad cymdeithasol arall, atal rhag medru manteisio ar wahanol wasanaethau a gwrtho trefnu cludiant iddynt.

Arwyddion posibl

35. Gall yr arwyddion hyn, mewn rhai achosion, awgrymu'r posibilrwydd bod esgeulustod yn digwydd. Byddai gweld nifer o arwyddion yn achosi pryder a dylent ein harwain i ystyried tybed a oes cam-drin wedi digwydd. Fodd bynnag, rhaid pwysleisio nad oes terfyn ar yr arwyddion hyn a bydd gweithwyr yn y maes yn aml iawn yn wynebu'r anarferol a'r hyn na fyddai neb yn ei ddisgwyl.

- baw, arogl ysgarthion/troeth neu beryglon eraill i iechyd a diogelwch yn amgylchedd byw'r person
- unigrwydd hirbarhaus
- ymdeimlad o unigedd ac iselder
- brech, doluriau neu lau ar y person
- dillad anaddas neu o ansawdd gwael
- arwyddion dysychu neu ddiffyg maeth

- doluriau gwasgedd
- person yn dioddef o gyflwr meddygol a hwnnw heb ei drin
- ymddygiad mewnblyg
- gormodedd neu rhy ychydig o feddyginiaeth
- golwg aflêr ar y person
- ymddengys nad yw anghenion sylfaenol yn cael eu cyflenwi e.e. person wastad eisiau bwyd, edrych yn denau iawn rhywun yn cael ei adael ar ei ben ei hun yn y cartref ac felly mewn perygl
- amgylchiadau'r cartref ddim yn cyflenwi anghenion sylfaenol e.e. cynhesrwydd.

RHYWUN YN ESGEULUSO/CAM-DRIN EI HUN

Diffiniad ymarferol

36. Methu â darparu drosto'i hun - trwy ddiffyg sylw neu trwy fyw'n afradlon. Mae adnabod y cyflwr hwn yn dibynnu ar asesu gallu rhywun i ddewis sut mae am fyw o'i chymharu â newid diweddar yn ei allu i reoli ei les ei hun.

Enghreifftiau nodweddiadol

37. Unrhyw berson bregus sy'n caniatáu i'r lle y mae'n byw, ei iechyd neu ei lanweithdra ddirywio i'r fath raddau nes ei fod yn achosi pryder sylweddol i'w deulu, ffrindiau, cymdogion neu gynhalwyr.

Arwyddion posibl

38. Gall yr arwyddion hyn, mewn rhai achosion, awgrymu'r posibilrwydd bod rhywun yn ei esgeuluso'i hun. Byddai gweld nifer o arwyddion yn achosi pryder a dylent ein harwain i ystyried tybed a oes hunan-esgeuluso wedi digwydd. Fodd bynnag, rhaid pwysleisio nad oes terfyn ar yr arwyddion hyn a bydd gweithwyr yn y maes yn aml iawn yn wynebu'r anarferol a'r hyn na fyddai neb yn ei ddisgwyl.

- methu â rheoli arian e.e. cybydd-dod, afradedd, rhannu arian, methu â thalu biliau
- methu ag ymdopi â gofynion byw o ddydd i ddydd gan gynnwys gofal personol, siopa, paratoi prydau bwyd, gwaith tŷ ac ati
- ymgeisio i gyflawni hunanladdiad, gwrthod cymorth meddygol, ynysu, camddefnyddio sylweddau
- diffyg adnoddau tŷ bach a gwasanaethau sylfaenol neu bod anifeiliaid yn meddiannu'r cartref
- brech, doluriau, arogl carthion/troeth, dillad annigonol, diffyg maeth, dysychedd ac ati
- newidiadau mewn medrau deallusol, e.e. dryswch, ymateb annigonol neu ddiffyg ymateb o gwbl, drysu amser a lle, y cof yn wallus, methu â siarad yn glir
- methu â chadw apwyntiadau meddygol ynglŷn â gwaeledd difrifol

CAM-DRIN SEICOLEGOL/EMOSIYNOL

Diffiniad ymarferol

39. Mae cam-drin seicolegol neu emosiynol yn golygu achosi poen meddwl yn fwriadol i berson bregus gan rywun y mae'n ymddiried ynddo neu rywun y mae'n disgwyl y gallu ymddiried ynddo.

Enghreifftiau nodweddiadol

40. Ymysg eraill, mae'r rhain yn cynnwys cam-drin emosiynol, meddyliol a geiriol, bwllian, a gall fod ar ffurf ymosodiadau geiriol, cariad amodol ("Os gwnei di hyn, yna fe wnaif i ..."), bygythiadau, peri ofn, bychanu, gweiddi, gwawdio, sylwadau gwahaniaethol, galw enwau, cyfyngu ar/colli rhyddid, gwrthod cyfleoedd i gyfarfod â phobl, gwrthod cyfleoedd i ddilyn arferion diwylliannol neu grefyddol, ymddygiad bygythiol neu ynysu, beio, sarhau, rhegi a gwrthod yr hawl i berson wneud penderfyniadau drosto'i hun.

Arwyddion posibl

41. Gall yr arwyddion hyn, mewn rhai achosion, awgrymu bod cam-drin seicolegol neu emosiynol yn digwydd. Byddai gweld nifer o arwyddion yn achosi pryder a dylent ein harwain i ystyried tybed a oes cam-drin wedi digwydd. Fodd bynnag, rhaid pwysleisio nad oes terfyn ar yr arwyddion hyn a bydd gweithwyr yn y maes yn aml iawn yn wynebu'r anarferol a'r hyn na fyddai neb yn ei ddisgwyl.

- newidiadau annodweddiadol yn natur, agwedd ac ymddygiad y person e.e. oriog iawn, methu ag ymatal, methu â chysgu
- y person yn dod yn annodweddiadol o ymosodol/mewnblyg/diymadferth
- dirywiad amlwg mewn iechyd
- dinerth a diymgeledd

- petruso rhag siarad yn agored
- straeon annhebygol
- dryswch
- cynddaredd
- ofn eithriadol
- mewnblygrwydd
- iselder meddwl
- gwadu
- cynhyrfu
- ing meddwl
- cilio wrth i rywun ddynesu atynt
- colli chwant bwyd
- angen cwsg yn ofnadwy
- colli neu ennill pwysau eithriadol
- paranoia anesboniadwy
- diffyg hunan barch
- cymeriad amwys
- derbyn ei sefyllfa yn ddigwestiwn

CAM DRIN RHYWIOL

Diffiniad ymarferol

42. Gellir diffinio cam-drin rhywiol ar oedolyn fel oedolion yn cymryd rhan yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol mewn gweithredoedd rhywiol gydag unrhyw berson(au) eraill sy'n cael perthynas â hwy, a'r rheini'n weithredoedd nad ydynt yn eu llwyr ddeall neu'n rhai na allant gytuno i gymryd rhan ynddynt, neu'n rhai sy'n mynd yn groes i arferion a rheolau cymdeithasol y teulu e.e. llosgach.

Enghreifftiau nodweddiadol

43. Ymysg eraill, gall gynnwys treisio, bygwth ymosodiad rhywiol, ymosodiad rhywiol gwirioneddol, cyffwrdd mewn ffordd anaddas, gwrthod hawl person i fwynhau preifatrwydd personol, camddefnyddio awdurdod i sicrhau boddhad rhywiol, defnydd anaddas o ieithwedd rywiol amrwd sy'n peri tramgwydd, treiddiad trwy orfodaeth a gorfodi oedolion i gymryd rhan mewn gweithredoedd rhywiol nad ydynt yn eu deall nac yn cytuno i gymryd rhan ynddynt.

Arwyddion posibl

44. Gallai'r arwyddion hyn, mewn rhai achosion, awgrymu bod cam-drin rhywiol yn digwydd. Byddai gweld nifer o arwyddion yn achosi pryder a dylent ein harwain i ystyried tybed a oes cam-drin wedi digwydd. Fodd bynnag, rhaid pwysleisio nad oes terfyn ar yr arwyddion hyn a bydd gweithwyr yn y maes yn aml iawn yn wynebu'r anarferol a'r hyn na fyddai neb yn ei ddisgwyl.

- gofid emosiynol
- rhedlif o'r organau rhywiol - arwydd posibl o glefyd wedi ei drosglwyddo'n rhywiol
- cleisiau a briwiau ar organau rhywiol

- olion semen ar ddillad
- olion gwaed ar ddillad isaf
- ffrwynen y pidyn (*penile frenulum*) wedi'i rhwygo
- meinwe wedi'i rhwygo
- newid natur
- ymddygiad gor-gariadus - perthynas losgachol
- cyswllt corfforol anaddas - boed y cyswllt hwnnw'n ormodol neu'n ddiffygiol
- newid yn yr ymddygiad arferol
- teimlo'n euog neu deimlo cywilydd
- rhywun yn ymddwyn yn fewnblyg, gan ddewis treulio'r rhan fwyaf o'i amser ar ei ben ei hun
- newidiadau annodweddiadol mewn ymddygiad e.e. gwlychu'r gwely, ymddwyn yn ymosodol, anafu ei hunan
- ymddygiad rhywiol neu ddefnyddio ieithwedd rywiol, a hynny'n agored
- tarfu ar batrymau cysgu
- anhawster cerdded/eistedd
- brathiadau caru

**UNEDAU COFRESTRU AC ARCHWILIO CYMRU GYFAN Y
WEITHDREFN AR GYFER YMATEB I ACHOSION HONEDIG O
GAMDRIN OEDOLION HAWDD EU NIWEIDIO MEWN CARTREFI
COFRESTREDIG**

Cefndir

Mae gweithdrefnau lleol ar gyfer amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio yn amrywio o ran lefel eu datblygiad o un rhan o Gymru i'r llall. Ceir ambell i awdurdod sydd eisoes wedi rhoi polisiau a gweithdrefnau aml-asiantaeth ar waith tra bo eraill yn dal wrthi'n cyrchu at y nod hwnnw. Mae'n hanfodol bod cyfrifoldebau a buddiannau penodol yr Unedau Cofrestru ac Archwilio yn rhan ganolog o bob system a gweithdrefn aml-asiantaeth. Bydd yr Unedau'n bwydo gwybodaeth i bwynt canolog a hefyd yn chwarae rhan benodol mewn ymchwiliadau i achosion honedig o gamdrin.

Bydd Unedau Cofrestru ac Archwilio, er yn cadw at y weithdrefn ffurfiol leol y cytunwyd arni, bob amser yn sicrhau y cedwir at y prosesau a ddisgrifir yn y ddogfen hon er mwyn iddynt allu cyflawni eu swyddogaethau fel rheoleiddyddion.

Diben y weithdrefn hon yw delio yn benodol ag achosion o gam-drin honedig. Ymdrinnir ag arferion drwg neu safonau isel mewn cartref yn unol â'r drefn arferol. Fodd bynnag, gallai safonau isel, o beidio â'u hunioni, arwain at gychwyn y weithdrefn amddiffyn oedolion.

1. Datganiad o Genhadaeth

Mae Unedau Cofrestru ac Archwilio yng Nghymru yn cydnabod bod unigolion sy'n byw mewn cartrefi cofrestredig yn agored i weithredoedd pobl eraill ac felly'n agored i agweddau ar gam-drin. O ganlyniad, mae pob Uned wedi ymrwymo i wneud y cyhoedd yn fwy ymwybodol o'r cam-drin a allai ddigwydd mewn cartref cofrestredig.

Bydd Unedau Cofrestru ac Archwilio yn ymateb yn adeiladol i bob achos honedig o gam-drin sut bynnag y caiff wybod am yr achosion hynny. Gallai gael gwybod trwy y Person Cofrestredig/Person sy'n Rheoli, aelod o staff, perthynas, ymwelydd, claf/preswylydd neu unigolyn arall. Gall gael gwybod hefyd trwy archwiliad statudol. Cofnodir unrhyw honiad, drwgdybiaeth neu achos o gam-drin yn unol â threfn gwyno'r Uned dan sylw, a'i bwydo i'r weithdrefn ffurfiol leol y cytunwyd arni ar gyfer amddiffyn oedolion.

Bydd yr Unedau Cofrestru ac Archwilio mewn cydweithrediad â'r Asiantaethau perthnasol yn ymateb yn y ffordd briodol pan ddrwgdybir bod achos o gam-drin wedi digwydd gan roi'r weithdrefn Cymru gyfan ar waith.

Rôl yr Uned Gofrestru ac Archwilio bob amser yw sicrhau bod y Personau Cofrestredig/Personau sy'n Rheoli'r cartref yn ysgwyddo'u cyfrifoldebau am ddiogelu a hybu lles unigolion. Eir ar ofyn yr Uned am ei chyfraniad yn unol â'r drefn leol ar gyfer amddiffyn oedolion a bydd hyd a lled cyfraniad yr Uned yn dibynnu ar ddifrifoldeb y cyhuddiad ac i ba raddau y teimlir bod y Personau Cofrestredig/Personau sy'n Rheoli yn ysgwyddo'u cyfrifoldebau fel y dylent.

Gan fod yn rhaid i Unedau Cofrestru ac Archwilio sicrhau bod y Personau Cofrestredig/Personau sy'n Rheoli yn parhau i weithredu'n briodol, ac ystyried a all y cartref barhau i weithredu yn y dyfodol, mae'n bwysig eu bod yn gwrandao ar gyngor pob asiantaeth arall a hysbyswyd am yr achos honedig o gam-drin.

Bydd gan **asiantaethau eraill** gyfrifoldebau amrywiol mewn achosion o gam-drin. Rhaid felly wrth gyswllt di-dor rhwng yr Uned Gofrestru ac Archwilio â'r asiantaethau hyn.

Mae'n bosib y bydd gan **Adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol ac Awdurdodau Iechyd** contract gyda'r darparwr mewn perthynas ag un neu fwy o unigolion yn y cartref. O ganlyniad, bydd dyletswydd ar yr asiantaethau hyn i ofalu am y preswylydd penodol ac i gydweithio â'r Uned Gofrestru ac Archwilio i sicrhau na thorrir y ddyletswydd honno.

Bydd dyletswydd gyffredinol ar yr **Adran Gwasanaethau Cymdeithasol leol** yn ardal y cartref i sicrhau bod y rheini y bernir bod angen gofal arnynt yn derbyn gofal. Gallai fod

gan yr asiantaeth hon felly ran fawr i'w chwarae mewn ambell achos o gam-drin ee os yw'r cam-drin yn digwydd ar raddfa fawr a bod y cartref yn cael ei gau, efallai y bydd gofyn i'r Adran Gwasanaethau Cymdeithasol leol symud nifer fawr o unigolion.

Bydd gofyn am gyfraniad yr **heddlu** os credir bod trosedd wedi'i chyflawni mewn cartref. O ganlyniad, byddai gan yr heddlu ran amlwg i'w chwarae yn yr ymchwiliad a byddai gofyn iddynt gydweithio â'r Uned Gofrestru ac Archwilio ac asiantaethau eraill.

Ym mhob achos, dewisir yr asiantaeth arwain yn unol â'r weithdrefn leol y cytunwyd arni ar gyfer amddiffyn oedolion. Gan fod iddi rôl fel rheoleiddydd, rhaid i'r asiantaethau sy'n ymwneud â'r achos ofalu bod yr Uned Gofrestru ac Archwilio yn cael gwybod y diweddaraf amdano.

2. **Diffiniadau**

(i) **Cam-drin**

"Amharu ar hawliau dynol neu sifil unigolyn gan berson neu bersonau eraill".

(ii) **Oedolion Hawdd eu Niweidio**

Oedolyn hawdd ei niweidio yw person dros 18 oed y mae neu y gall fod angen gofal y gwasanaethau cymunedol arno/arni am fod anabledd meddyliol neu anabledd o fath arall neu salwch arno/arni neu berson nad yw, o bosib, yn gallu gofalu amdano neu amdani ei hun neu'n gallu amddiffyn ei hun rhag niwed sylweddol neu rhag cael ei egsbloetio'n ddifrifol (Comisiwn y Gyfraith Who Decides? *Making decisions on behalf of mentally incapacitated adults* 1997.)

(iii) Categoriâu o Gam-drin

Corfforol

Ariannol

Esgeulustod

Seicolegol/Emosiynol

Cam-drin Rhywiol

Gweler Atodiad 1 am ddiffiniadau ymarferol, enghreifftiau nodweddiadol a dangosyddion posib.

3. Egwyddorion wrth Ymchwilio

- Diogelwch a lles yr unigolyn fydd yr ystyriaeth bennaf bob amser. Dylid cadw nifer y troeon y caiff y preswylydd/claf ei holi mor fach â phosib a dylid sicrhau bod y cyfweiliadau'n cael eu cynnal gan unigolyn sy'n meddu ar y sgiliau cyfathrebu angenrheidiol. Rhaid i hyn felly fod yn destun trafod rhwng yr asiantaethau o'r cychwyn cyntaf.
- Rhaid i bob asiantaeth ofalu eu bod yn cynnal yr egwyddor o gyfrinachedd. Rhennir gwybodaeth yn unig 'â'r rheini sydd ag angen y wybodaeth". Ni ddylid rhoi addewidion i unigolion na ddatgelir gwybodaeth amdanynt. Gellid rhoi addewidion fodd bynnag y caiff y wybodaeth ei thrin yn ddoeth a chyda sensitifrwydd.
- Caiff swyddogaethau a chyfrifoldebau pob asiantaeth eu pennu o'r cychwyn cyntaf a gydol yr ymchwiliad. Pan glywir y cyhuddiad gyntaf, efallai mai'r ffôn fydd yr unig gyfrwng cyfathrebu posib rhwng asiantaethau. Droeon eraill, fe all y bydd yn ofynnol ac yn ymarferol trefnu cyfarfod strategaeth ar gychwyn yr ymchwiliad.
- Rhaid cofnodi gwybodaeth yn gywir bob amser, ynghyd â'r rhesymau dros unrhyw benderfyniadau.

- Os nad oes gan breswlydd/claf gynrychiolydd, dylid cynnig gwasanaethau eiriolydd annibynnol i'r unigolyn hwnnw. Yr Adran Gwasanaethau Cymdeithasol fydd fel arfer yn gyfrifol am drefnu hynny.

4. Y Weithdrefn i'w dilyn gan Unedau Cofrestru ac Archwilio

Bydd yr Unedau Cofrestru ac Archwilio yn dilyn y gweithdrefnau ffurfiol lleol y cytunwyd arnynt ar gyfer amddiffyn oedolion gan gymryd y camau canlynol i sicrhau y cydymffurfir â'u rôl fel rheoleiddydd.

(i) Os daw unrhyw asiantaeth i glywed am gyhuddiad o gam-drin mewn cartref cofrestredig, rhaid iddynt hysbysu'r Uned Gofrestru ac Archwilio ar unwaith. Rhaid i'r Uned a'r Adran Gwasanaethau Cymdeithasol leol benderfynu wedyn beth yw eu priod gyfrifoldebau. Bydd ymchwiliad ar y cyd gyda'r darparwr yn briodol yn aml. Os yw'r unigolyn wedi'i gontractio trwy rywun heblaw'r Adran Gwasanaethau Cymdeithasol leol (ee Gofal Iechyd Parhaus yr NHS/ Adran Gwasanaethau Cymdeithasol ardal arall), bydd gofyn cadw mewn cysylltiad â'r asiantaeth honno o ddechrau'r ymchwiliad.

(ii) Bydd yr Unedau Cofrestru ac Archwilio yn sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei rhoi bob amser i ddymuniadau ac anghenion yr oedolyn hawdd ei niweidio. Er hynny, bydd gofyn ystyried hefyd y perygl i eraill yn y cartref.

(iii) Rhaid gofalu o'r cychwyn bod y Person sy'n Rheoli/Person Cofrestredig wedi gofyn am asesiad/triniaeth feddygol os oes ei angen i'r preswlydd/claf. Mae'n bosib y bydd gofyn am asesiad/triniaeth er mwyn cadarnhau cyhuddiad.

(iv) Gyda chaniatâd y preswlydd, dylid rhoi gwybod i'w deulu/cynrychiolydd a'u hysbysu am unrhyw ddatblygiadau (os na all y preswlydd roi caniatâd, ystyrir beth fyddai orau i'r preswlydd).

(v) Disgwylir y bydd y Person sy'n Rheoli/Person Cofrestredig wedi cysylltu â'r heddlu os gwelir bod angen. Fodd bynnag, bydd Pennaeth yr Uned Gofrestru ac Archwilio yn cysylltu â phrif swyddog yr heddlu i gadarnhau bod y cysylltiad wedi'i wneud a bydd yn gofyn iddynt am eu barn ynghylch y dull ymchwilio ac i ba raddau y byddant yn cyfrannu at yr ymchwiliad yn unol â'r weithdrefn leol y cytunwyd arni. Diben y broses hon yw sicrhau na fydd y camau a gymerir gan y Person Cofrestredig/Person sy'n Rheoli na'r swyddog ymchwilio yn tanseilio ymchwiliad yr heddlu tra'n cydnabod bod gan yr Uned Archwilio hwythau ddyletswyddau o dan Ddeddf Cartrefi Cofrestredig 1984.

(vi) Bydd yr Uned Gofrestru ac Archwilio bob tro'n ystyried priodoldeb ymweld â'r cartref cyn pen 24 awr/1 diwrnod gwaith ar ôl dod i wybod am gyhuddiad o gam-drin. Bydd hyn yn digwydd bob tro pan geir cyhuddiad o gam-drin rhywiol/corfforol.

Trefnir yr ymweliad ar y cyd â'r prif asiantaethau eraill ac yn aml, byddai ymweliad ar y cyd yn briodol.

Pwrpas yr ymweliad fydd ystyried:

- A yw'r Person Cofrestredig/Person sy'n Rheoli yn cyflawni'i (d)dyletswyddau'n iawn.
- Pa gamau sydd wedi'u cymryd i ddiogelu'r sawl sydd wedi cael ei gam-drin (ee os mai aelod o'r staff sydd wedi'i gyhuddo, efallai y bydd gofyn i'r Person Cofrestredig/Person sy'n Rheoli ystyried cymryd camau disgyblu ac o bosib, atal y cyhuddedig o'r gwaith tra phery'r ymchwiliad).
- A oes angen cynnal cyfarfod/ymgyngoriad strategol aml-ddisgyblaethol i benderfynu ar y trywydd i'w ddilyn, ac er mwyn rhannu gwybodaeth.
- Lle bo angen, trefnu gwasanaeth eiriolydd i'r person hawdd ei niweidio.
- A yw'r datganiadau/cofnodion yn cael eu cadw'n briodol.

(vii) Os yw'r Uned Gofrestru ac Archwilio yn fodlon bod y camau priodol wedi'u cymryd, gofynnir i'r Person Cofrestredig/Person sy'n Rheoli am adroddiad ar y digwyddiad a ffotocopiau o'r holl ddatganiadau perthnasol.

Caiff cofnod ysgrifenedig cynhwysfawr ei baratoi gan y Swyddog Archwilio a'i gyflwyno i Bennaeth yr Uned. Hysbysir yr asiantaethau eraill am ganlyniad yr ymchwiliad a chytunir ar y camau nesaf.

(viii) Os:

- na fydd yr Uned Gofrestru ac Archwilio'n fodlon ar y camau a gymerwyd gan y Person Cofrestredig/Person sy'n Rheoli, a/neu os
- yw'r sefyllfa'n tyfu'n broblem fawr/yn peryglu preswylwyr eraill, a/neu os
- teimlir bod y Person Cofrestredig/Person sy'n Rheoli yn gysylltiedig â'r achos,

caiff yr ymchwiliad ei gynnal gan yr Uned Gofrestru ac Archwilio mewn cydweithrediad ag asiantaethau eraill yn ôl y gofyn, yn unol â'r weithdrefn ffurfiol leol y cytunwyd arni.

(ix) Bydd Swyddogion Archwilio wedyn yn sicrhau bod yr oedolyn hawdd ei niweidio yn ddiogel trwy gymryd camau priodol ar y cyd ag asiantaethau eraill rhag iddo ddod i niwed pellach.

(x) Ym mhob sefyllfa, waeth beth yw rôl a chyfranogiad yr asiantaethau eraill, bydd Penaethiaid yr Unedau Cofrestru ac Archwilio'n gyfrannog i'r holl brosesau penderfynu sy'n ymwneud â'r cyhuddiad ac fe'u hysbysir amdanynt. Bydd hyn yn caniatáu i'r Uned Cofrestru ac Archwilio ystyried a yw'r Person Cofrestredig/Person sy'n Rheoli yn parhau'n gymwys.

(xi) Gan ddibynnu ar amgylchiadau, mae'n bosib y bydd gofyn hysbysu corff cofrestru nyrsus/gofal cymdeithasol.

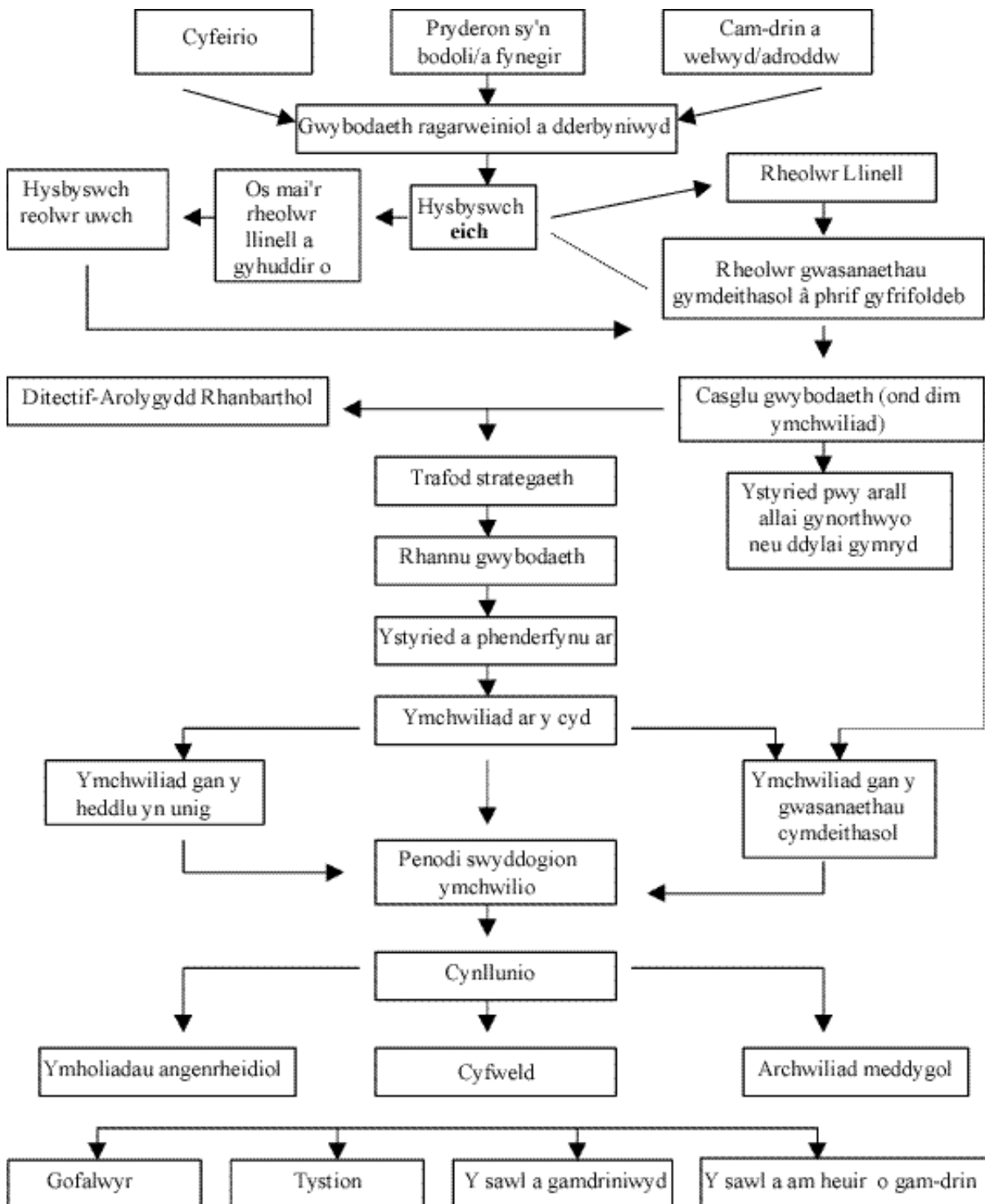
5. **Canlyniad Ymchwiliad yr Uned Gofrestru ac Archwilio**

- Gallai'r Awdurdod Cofrestru gymryd camau gorfodi, megis rhoi rhybuddion, newid amodau cofrestru, erlyn o dan Ddeddf Cartrefi Cofrestredig 1984 neu ddiddymu'r cofrestriad (y weithdrefn frys neu arferol).
- Bydd Swyddogion Archwilio'r Awdurdod Cofrestru yn parhau i gadw golwg/monitro'r cartref.

AGC Sir Gaerfyrddin

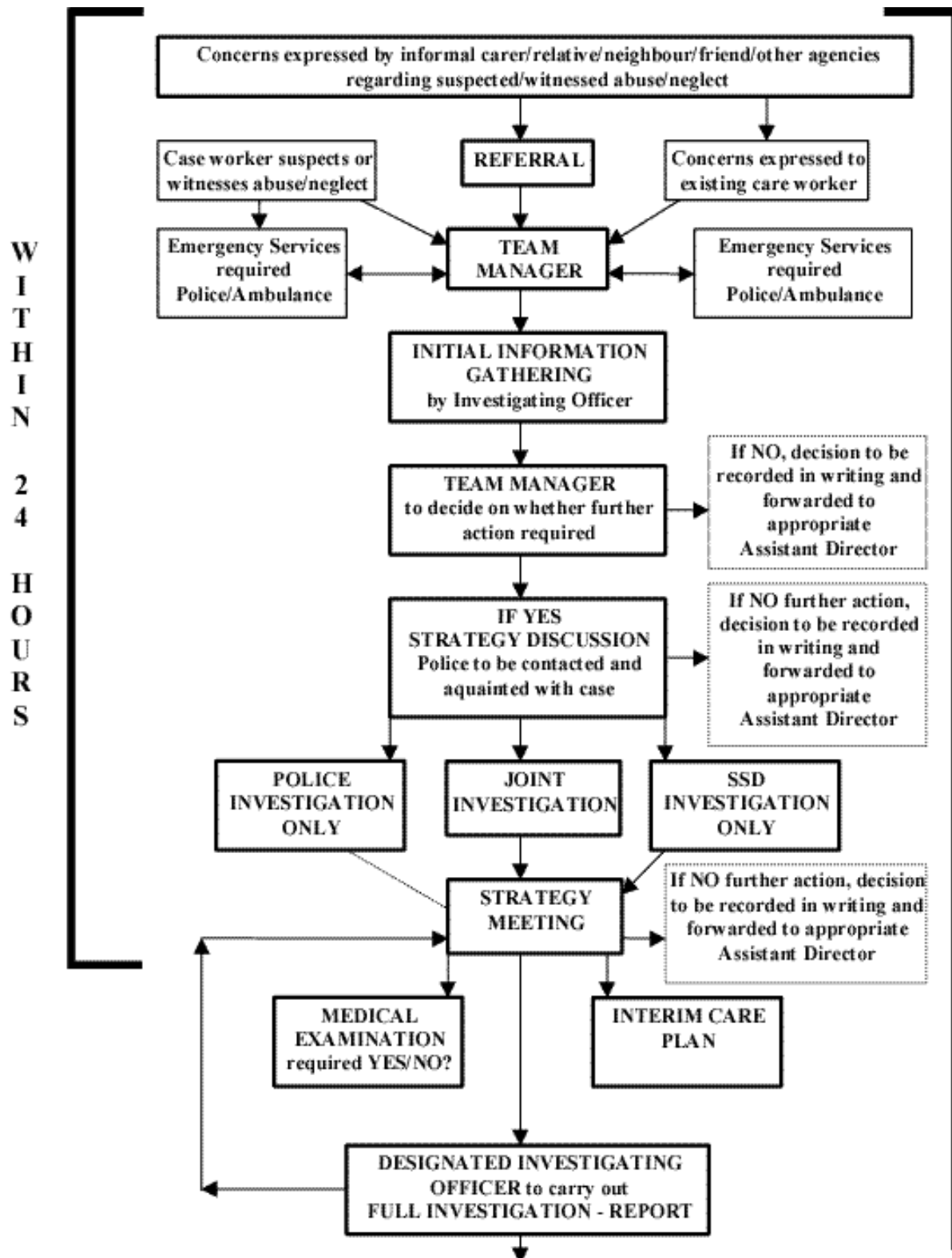
Ymchwiliad llawn - Gwasanaethau Cymdeithasol

80. Mae'r cynllun canlynol yn dangos datblygiad a phroses yr ymchwiliad.

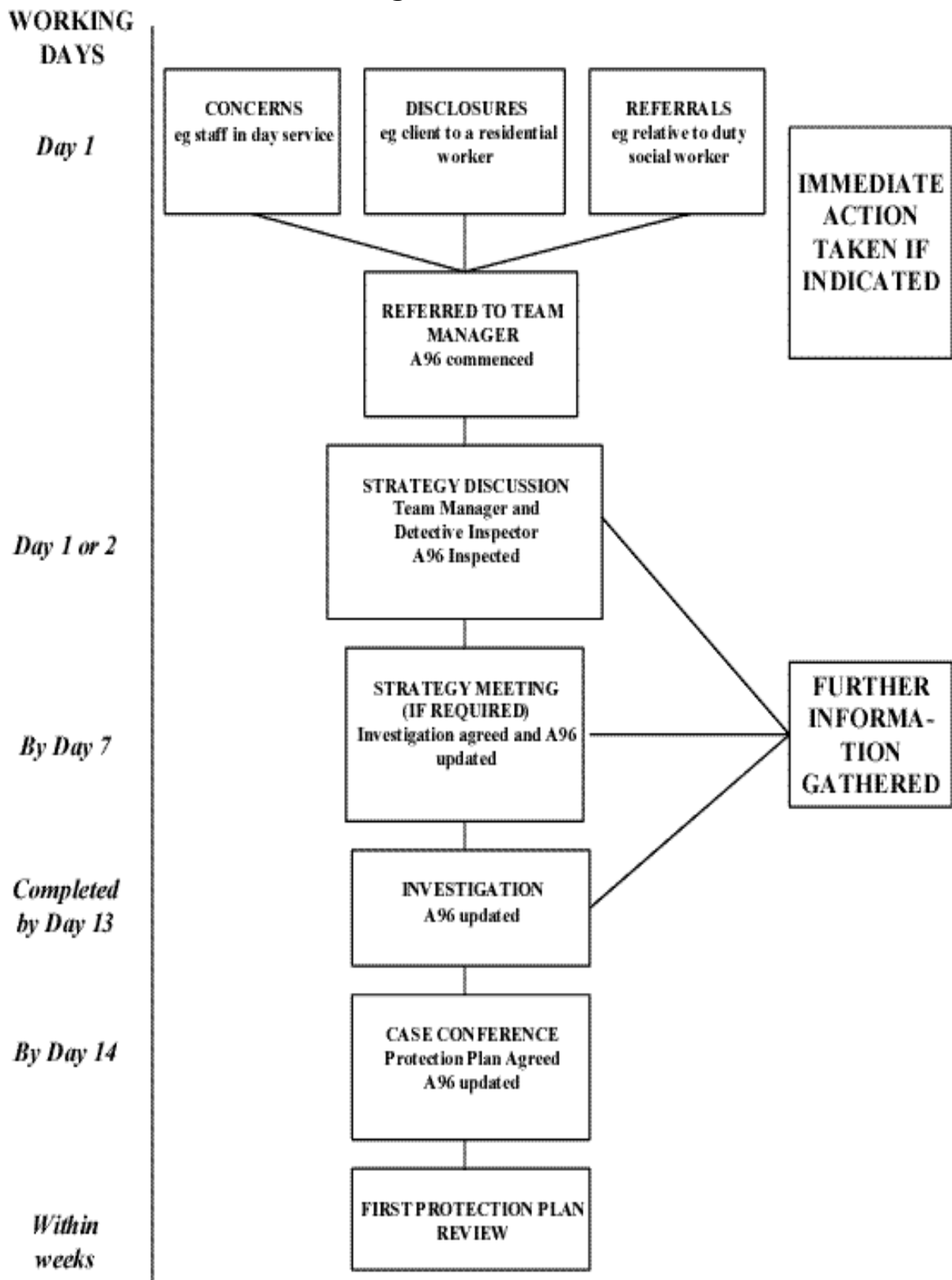
Ceredigion C.C.

INVESTIGATION - ALLEGATIONS OF ABUSE/NEGLECT BY INFORMAL
CARER/RELATIVE/NEIGHBOUR/FRIEND OF VULNERABLE PERSON

Powys C.C

FLOW CHART: The Identification, Investigation
and Planning Process and Timescale

SUMMARY OF RECOMMENDATIONS FROM ADULT PROTECTION CONFERENCES (FROM AIMS MANAGEMENT GUIDE)

To be completed by case conference chair and reviewed on:

[date].....

For adult client who has been abused

☐

Move to safer environment

☐

Counselling

☐

Victim support group

☐

Compensation from criminal injuries board

☐

Preparation for court

☐

Legal action (please specify):.....

☐

Other [please specify]:

☐

Information to be shared with (name agencies):

For person alleged responsible

☐

Prosecution CPS

guilty

not guilty

☐

Disciplinary

guilty

not guilty

- ☐ Complaint to professional body (action to strike off register)
- ☐ Resigned/left
- ☐ Suspended
- ☐ Move of residence
- ☐ Removal under Mental Health Act [scale timescale]
- ☐ Extra help (if carer)
- ☐ **Specific worker(s) identified to provide support/training to person alleged responsible**
- ☐ **Other [please specify]:**
- ☐ **Information to be shared with (name agencies):**

For service provider

- ☐ Notices under Registered Homes Act (please specify):
- ☐ Emergency closure order
- ☐ Services changed to minimise/prevent potential for abuse
- ☐ Staff recruitment process modified to take account of adult protection issues
- ☐ Training/awareness focused on adult protection issues
- ☐ Revise policy/procedures

☐ Review practice and training in relation to:

☐ physical handling and restraint

☐ financial accountability

☐ sexuality and/or intimate care

☐ recruitment

☐ professional boundaries

☐ other (please specify)

.....

☐ Information to be shared with (name agencies)

For Purchasing Agency

☐ Revise contract

☐ No further placements

☐ Inform other agencies eg other placing authorities [state which]

☐ Staff/management support systems changed

☐ Inter-agency work identified

☐ Service contract/agreement changed

☐ Other agencies advised to change practice/procedures

☐ Other (please specify):

For transfer to other agency

Responsibility for further action accepted and transferred to another agency?

Yes ☐ No ☐

If yes:-

☐ Police	☐ Other SSD
☐ Health	☐ Inspection Unit
☐ Housing	☐ Personnel
☐ Other Statutory Agency	☐ Legal representative (eg if compensation is anticipated)
☐ Voluntary Organisation	☐ other (please specify):.....

No further action to be taken

- ☐ Probability that abuse allegations unfounded
- ☐ Insufficient evidence to proceed further
- ☐ Adult/client's wishes not to proceed took prime consideration
- ☐ Other (please specify):

Source: AIMS Management Guide Pavilion Publishing (forthcoming)

Allan o "Information Pack for Inspection and Registration Units".

Yr Athro H Brown and J Stein

Recording and monitoring systems to document abuse

Why record and monitor?

Who benefits from the information?

- professionals
- vulnerable adults
- purchasers
- the public

How can it aid the victims of abuse?

By realising that certain situations can be abusive and trying to avoid them. It will highlight for example

- tired staff
- poor management
- lack of training
- lack of respite care which gives carers a break as well as vulnerable adult a break
- Systematic abuse, deliberate and thought out.

And assuming something is done about it ... help the clients

Also by giving the vulnerable adult as well as carers, professionals and the public an easily accessible and user friendly way of reporting abuse where they know it will be listened to and something done.

Can I protect potential other victims?

Because abuse is monitored, the systems should be in place for protection of potential other victims without reinventing the wheel. Similar situations can be recalled and solutions and disasters quickly reviewed.

Does it help bring serial abusers to light?

This is a tricky one. Because of data protection you cannot keep the names of alleged perpetrators and perpetrators can change their names as they move on. But if you keep in touch with police they are permitted to keep names and if they are involved in the policies and know how they work the police can be the best source of information.

Does it highlight bad practice?

It can do. An example was in a place where there were cases recorded of physical abuse but were on investigation, the result of staff not trained to lift and carry properly. Cases of psychological abuse can highlight staff not trained how to deal with for example people with certain mental health problems with the staff expecting the clients to do things which they are unable to do and in frustration the staff shouting abuse at the clients.

Does it make professionals more vigilant or over vigilant so that they see abuse everywhere?

The knowledge that abuse reports will be taken seriously and dealt with using both understanding and expertise can help to reassure workers and keep them vigilant but not over vigilant.

Assuming that the guidelines cover whistleblowers, staff will be more confident in reporting what they feel is genuine abuse even if investigation shows it to be questionable and that untrue allegations perpetrated by those with vendettas or petty hatreds will cease.

Does it give workers a lot more work?

It may appear to at first but when staff realise the benefits it will in the end give less work. But training needs to be given for staff to understand the value of reporting and monitoring.

Does it aid the general public to report abuse?

It can do. Public notices about the guidelines, enhanced with easy to read statistics displayed in public places, contact numbers for reporting abuse, can all help in the long run to protect vulnerable adults.

Does it encourage a perpetrator to be more devious and subtle?

It is doubtful but possible. By letting people know who are the most vulnerable groups to abuse, who abuses most, what types of abuse are most prevalent could make a perpetrator more devious in their approach but it could also make them turn away from abuse in that area in the knowledge that their chances of being caught were much higher.

What are the cost implications?

It varies from place to place.

- guidelines need to be written, printed and disseminated
- training in their use for all levels of staff
- setting up of a monitoring system
- dissemination and comprehension of the results

BUT

- from it we can learn the costs in man hours of each case and see where savings can be made
- by monitoring we can learn, and one hopes help, towards eradicating or at least lessening abuse.
- by not reinventing the wheel one can make savings in information exchange, time spent in repetition, and basically a more efficient service that benefits both staff and client alike.

What to record for monitoring purposes

Are guidelines in place and working to facilitate ease of obtaining information?

Good guidelines should give easy access to what you want to know

How much information is it necessary to hold?

This is for your organisation to decide. Those listed below are the ones in current practice with various authorities.

Date of referral/alert

Source of referral/alert

Type of home

Client Group

Sector

Size of home or day service (Registration number)

Team receiving initial alert

Type(s) of complaint/abuse

Person(s) alleged responsible for any abuse or malpractice

Initial checks undertaken

Action taken in response to initial information

Investigative activities

Outcome of investigation/status of allegation

Outcome of Investigation/Decisions taken

Final Outcome after Appeal or Tribunal

Do we need to record, for example, ethnic origins?

This can help inform if all groups of the community being covered

Should only proven cases be recorded?

If proven cases only, are recorded, worrying trends may be missed

Should we record strategy meetings as well as case conferences?

Many places not only record strategy meetings but also the outcomes of these meetings as they find this information useful.

Do we need to record the name of the investigating officer?

Many areas are doing this as it helps with workload planning, shows maybe that someone is often left out and will also highlight factors if for example one person always dismisses cases as unproven.

What are the training implications of this?

One cannot record, monitor and really use the information to the full without training. But what training?

Awareness training as well as how to use the documentation

Make staff feel consulted, valued and listened to. Well-trained staff are worth the money spent.

How to record and monitor

How centrally should information be held?

Detailed information over smaller area and more generalised information for the larger area

Availability of generalised information to all line managers and above

User-friendly ... Not systems so complex no one understands

How often should it be updated?

Monthly/3 monthly/6 monthly depends on detail kept

If log sheets or something similar used as a tracking device the information can be added as soon as it happens and computer input updated regularly.

Who should input this information?

One person should be designated to gather in the information every three or six months.

Ideally this should be the adult protection co-ordinator who should be very au fait with what is going on. Also high up enough in the organisation to obtain the information and then able to produce an easy to read report and draw conclusions from it that are listened to!

Should the information be held on a central computer system?

Yes, if possible so that cross check can be easily made.

How often should monitoring be undertaken and results published?

There should be co-ordination of monitoring on a regular basis and results published every 6 or 12 months.

How should the results be interpreted for the benefit of clients and staff?

Easy to read graphs are popular but it must be clear what the information means for them and the organisation.

There may be different levels of interpretation to highlight

Front-line workers may need to know what types of abuse are prevalent and how they can help to combat this. They need to know who is abused and how clients can be protected. Also staff should be encouraged to ask the question, "Are we abusing without realising it"

Line managers and area managers need to know all of the above plus are they helping staff to pick up signs of abuse, are whistleblowers supported, are they respecting peoples ethnicity and race? Are they always going as far as case conference? Is one worker doing more than their fair of investigations.

The answers to these and other questions should be available in good monitoring and should encourage people to stop and think or rethink

Should information be shared with other disciplines and other geographical areas?

Yes. All those signed up to the protection policy will input and share in monitoring and this information can be shared with those not signed up to encourage them to also take on board protection policies. Where possible other areas can share their knowledge, expertise (or lack of it) with your area to help in solving problems and creating an area of co-operation.

Should a permanent committee be set up to keep guidelines up to date, disseminate results and inform policy?

This is a good idea and most areas already have them.

What is the end result?

One hopes that staff and clients feel valued and respected that abuse is lessened and people protected.

Log sheet no. _____ Complaints & Adult Protection Referral/Alert Monitoring Sheet for Registration and Inspection Unit

Date of referral/alert	Source of referral/alert code	Name of establishment and post code	Type of home client group (c) – code sector (s) code_	Size of home Reg No	List initials (1) age (2) and sex (3) of all potential victims	Types(s) of complaint or abuse (1) General complaint code and/or (2) Adult protection code	Team receiving alert & Social Service area where establishment situated	Person alleged responsible for abuse code (also for male or female)	Initial checks undertaken code	Action taken in response to initial information code	Investigation activities code(s)	Outcome of investigation and status of allegation code(s)	Outcome of investigation decisions taken code(s)	Time period for monitoring write in (eg month or NFM (no further monitoring required)	Final outcome code

PREVENTION OF ABUSE

EXAMPLE OF PREVENTION POLICY DEVELOPED BY POWYS CC

"The purpose of this policy, in conjunction with other Departmental policies, is to prevent abuse wherever possible by:

- **recognising the importance of screening job applications so that unsuitable staff are less likely to be recruited**
- **training and supporting staff effectively**
- **ensuring that services which are provided and purchased meet specified high standards and are monitored and supported to maintain these standards**
- **ensuring that service providers develop clear policies promoting good working practices (e.g. safeguards when providing personal care)**
- **assisting vulnerable adults such as people with learning disabilities and their advocates to become more aware of their rights and recognise when these are being infringed**
- **discouraging abuse by encouraging staff to be alert and to feel confident about reporting concerns**
- **promoting open care environments in which abuse is less likely to occur**
- **use of risk assessments**

- **wherever possible avoiding placing staff in 1:1 working situations which create opportunities for abuse to occur and which also leave staff open to allegations of abuse**
- **avoiding placing together in residential and day services clients likely to abuse other clients**
- **recognising that some clients are abusers who have life-long histories as abusers and require specialist services to assist them and protect others**
- **supporting carers and providing services which help them to avoid reaching breaking point**
- **ensuring that victims of abuse receive the support and services they need to help them to recover**
- **ensuring that occurrences of abuse are monitored and learnt from increasing professional and public awareness of abuse**

RHESTR O STATUDAU PERTHNASOL

Deddf Cartrefi Cofrestredig (Diwygio) 1991

Deddf Cartrefi Cofrestredig 1984

Deddf Cleifion Cronig a Phobl Anabl 1970

Deddf Cyfiawnder Ieuencid a Thystiolaeth Droseddol 1999

Deddf Cymorth Gwladol 1948

Deddf Datgelu er Budd y Cyhoedd 1998

Deddf Diogelu Data 1998

Deddf Gofalwyr (Cydnabyddiaeth a Gwasanaethau) 1995

Deddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd 1995

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970

Deddf Gwasanaethau Iechyd ac Iechyd y Cyhoedd 1968

Deddf Hawliau Cyflogaeth 1996

Deddf Hawliau Dynol 1998

Deddf Iechyd 1999

Deddfau Iechyd y Cyhoedd 1936 a 1961

Deddf Iechyd Meddwl 1959

Deddf Iechyd Meddwl 1983

Deddf Pobl Anabl (Gwasanaethau, Ymgynghori a Chynrychioli) 1986

Deddf Pŵer Atwrnai Parhaus 1971Deddf Tai 1985

Deddf Tai 1996

Deddf Troseddau Rhywiol 1956

Deddf Troseddau Rhywiol 1967

Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol 1977

Deddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol a Gofal yn y Gymuned 1990

Deddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984

The legal context for adult protection

1. Legislation which seeks to provide some protection

There is no specific legislation or body of common law relation to situations of risk or abuse of vulnerable adults. However, there are several pieces of legislation which seek to provide some protection. The legislation provides a potential framework for action. The challenge for staff is to interpret the rights, duties and powers available and apply them to individual circumstances.

Public health powers

The Public Health Act 1936 allows staff to enter, inspect and cleanse premises which constitute a public health risk.

National Assistance Act 1948

Section 47 gives power to a local district authority to apply to a Magistrates Court to remove a person from his home on the grounds:

- that the person is suffering from grave chronic disease or, being aged, infirm or physically incapacitate, is living in insanitary conditions;
- that the person is unable to devote to himself, and is not receiving from other persons, proper care and attention;
- that his removal from home is necessary, either in his own interests or for preventing injury to the health of, or serious nuisance to, other persons.

In practice, this section of the National Assistance Act is rarely used. However, its use could be considered if there is no alternative and the risk is considered to be very grave. An order will last for up to three months depending on the circumstances in which it is obtained.

Only in exceptional circumstances would Section 47 allow a local authority to take into residential accommodation an adult who was the subject of verbal or physical mistreatment. So far as financial mistreatment is concerned, Section 47 could be used to cover the situation of an adult whose money was being misused to the extent that the other conditions set above were satisfied. However, this would only assist in cases of financial abuse if it enabled a person who was exploited to be removed from the control of the abuser.

A modification of the section 47 procedure is provided by the National Assistance (Amendment) Act 1951 to deal with situations in which it is necessary to remove the adult without delay. An order can be made which lasts for up to 21 days.

The Health Services and Public Health Act 1968

Section 45(1) allows local authorities with a Social Services responsibility to promote the welfare of old people (subject to the approvals and directions contained in the Circular LAC (93)(10)). This legislation is underpinned by Section 29 of the National Assistance Act 1948 (local authority provision of services other than residential accommodation for a defined class of disabled adult) as extended by Section 2 of the Chronically Sick and Disabled Persons Act 1970 (provision of welfare services).

Residential accommodation and other services may be provided under Sections 21,24,26 and 29 of the National Assistance Act 1948. The relevant approvals and directions under those sections are contained in LAC (93)(10).

The National Health Service and Community Care Act 1990

Section 47 requires local authorities with a Social Services responsibility to carry out an assessment of need where people appear to them to be in need of community care services.

Section 48 authorises the local authority for the inspection of premises in which community care service are or are proposed to be provided. Service users/residents may be interviewed in private for the purposes of investigating a complaint.

The Disabled Persons (Services, Consultation and Representation) Act 1986

Section 4 of this Act places the local authority under a duty to assess the needs of disabled people when requested to do so, and to assess the ability of carers to continue caring (under Section 2 of the CSDP Act 1971). The request for an assessment can be made by either the disabled person, their carer(s), or a representative of the disabled person. This particular piece of legislation might prove helpful when either the disabled person or their carer(s) is seeking for protection from mistreatment. Although it does not imply any action, it may open the way for contact and debate.

The Housing Act 1985 Part III (Homelessness)

Local authorities have a preventative duty (under Section 66) to make reasonable steps to ensure that accommodation does not cease to become available for applicants threatened with homelessness (para. 10.1 Code of Guidance). The Code of Guidance stresses that much can be done to prevent homelessness. It mentions special reasons for considering people as a priority, one is "men and women without children who have suffered violence at home or who are at risk of further violence if they return home".

Section 72 of the Act says that a housing authority may seek help from another authority (Housing Association, Housing Authority or Social Services Department) to discharge their duties. The authority asked for help shall co-operate as is reasonable in the circumstances. This will help, for example, a woman fleeing violence who cannot be referred because of having a local connection with an area but feels she would not be safe living in that area.

The Registered Homes Act 1984 (as amended)

This Act gives powers to authorised staff of registration and inspection units to enter and inspect premises where vulnerable adults are living. Generally, all such homes must be registered either with the local Residential or Nursing Homes Registration and Inspection Unit. Where homes are registered the following may apply:

- if home owners persistently fail to comply with regulations, then their registration may be cancelled or they may be prosecuted;
- if officers of the Inspection Unit consider there is serious risk to "the life, health or well-being" of residents, then they may obtain an order for the immediate closure of the home;
- officers of the Health Authority may take proceedings for closure of nursing homes under similar circumstances. They may also use closure powers under Section 24 if a registered home has misrepresented itself as a nursing home.

Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)

Section 17: Outlines powers to enter and search premises without a warrant for the purpose of saving a life or limb.

Section 24: Allows a police officer to arrest any person who is suspected of having committed, or is about to commit, an arrestable offence.

Section 25: Allows a police officer, where there are reasonable grounds, to make an arrest of someone to prevent them causing physical injury to another person, or to protect a child or other vulnerable person.

The Mental Health Act (MHA) 1983

Section 115: Powers of Entry and Inspection

An approved social worker may at all reasonable times enter and inspect any premises in which a mentally disordered adult is living, if she/he has reasonable cause to believe that the patient is not under proper care. Section 115 does not allow an approved social worker to force entry, although obstruction may be an offence under Section 129, and the approved social worker can apply for a warrant under Section 135. The adult need not be named in this warrant, so this allows for investigation of suspected mistreatment of people whose identity is unknown but whose whereabouts are known. The evidence used to obtain the warrant can be about mistreatment in the past and therefore allows for accumulation of evidence over a period of time.

Section 135: Allows an approved social worker to apply for a warrant to search for and remove adults where there is a reasonable cause to suspect that an adult believed to be suffering from a mental disorder has been, or is being, ill-treated or neglected and not kept under proper control, or is unable to care for himself or herself and is living alone.

Section 136: Allows for a Police officer to intervene if the adult is in a public place.

The Family Law Act 1996

Part IV of the Act - Family Home and Domestic Violence provides protection within the family from molestation or violence (non-molestation orders under section 42) and provides occupation rights in respect of the matrimonial home. Social Services staff should seek advice from the legal department in each case where an application for such orders may be a relevant consideration.

Protection from Harassment Act 1997

This Act makes it an offence to pursue a course of conduct in relation to someone else which the perpetrator knows or ought to know amount to harassment. In addition to being

prosecuted, the perpetrator can be sued in the civil courts for damages and injunctions. The courts can make Restraining orders to prevent a repetition of harassment and threatening behaviour (including stalking).

The Home Office Circular 60/1990 Domestic Violence

In this circular the Home Secretary indicates that violent assault or brutal or threatening behaviour within a domestic setting is as serious as a violent assault by a stranger.

Accordingly, police force policy concerning responses to domestic violence should, the circular indicates, contain undertakings which include:

- An overriding duty to protect victims from further attack
- The need to treat domestic violence as seriously as other forms of violence
- The use and value of powers to arrest
- The danger of seeking conciliation between perpetrator and victim

Civil Law

Inherent Jurisdiction : The High Court may use its inherent jurisdiction to make a declaration as to whether action which is proposed to be taken is in the best interests of a person or is unlawful.

County & Magistrates Courts: County Courts may be approached for injunctions, for restraining orders and powers of arrest. Additionally, the Magistrates Court may issue a Family Protection Order which has similar restrictions and powers of arrest.

The Law of Tort : This is the civil law which allows one person to sue another complaining about a wrong that the other has committed vis-à-vis the complainant.

Trespass to the person (assault & battery) and false imprisonment, i.e. covering much of the same area as criminal law.

Negligence - if a person is owed a duty of care by another, breach of that duty lays that other potentially open to a civil action. A person who takes on board the care of another owes her/him a duty of care. If the carer fails to act as a reasonable carer would have done, s/he has broken that duty of care. If this breach causes the injury of which the person is complaining, negligence has been established.

Common Law

Common Law allows for the intervention, without consent, to save life or avoid serious physical harm based upon the principle that the action is reasonable and can be professionally justified as immediately necessary for the purpose of saving life or serious physical harm. On the converse, not to act under circumstances of the utmost gravity could be deemed negligent.

In high risk situations where both physical and mental disorders may be present (e.g. drug overdose, serious injury), if there is doubt concerning which takes precedence, the **Physical Disorder should be given priority** . The relevant action would then be a Common Law intervention, e.g. removing the individual to a casualty department. When it is physically safe to do so, the adult should then be assessed for treatment/admission under the Mental Health Act 1983 with respect to Sections 135/136.

Legal procedures can be daunting and the involvement of the police will often be vital. Legal procedures can also cause great anxiety to the adult - but this is an argument for counselling and support rather than for disregarding the law. Social Services workers can support adults to gain appropriate legal advice. Domestic Violence Units may hold a list of solicitors who specialise in civil law. Legal Aid may be available, but is means tested, and many applicants will be asked to make a contribution to the costs. If the applicant is not able to make a decision about this, the Court of Protection could be asked to make a short order to authorise the use of the applicant's funds for this purpose.

Financial Protection

Receivership : An application could be made to the Court of Protection for the appointment of a Receiver to manage the adult's financial affairs. The person to be appointed can be a relative; a friend; an officer from the local authority; a solicitor; the Public Trustee, or any other suitable person. If the Public Trustee is appointed, the adult will be charged for their services. Where the adult's capital exceeds £5,000 or s/he receives an occupational pension or has an interest in a property then a Receivership application should be made. If, however, the adult's resources are limited it might be possible for the court to issue a Short Order. All applications submitted to the Court must be accompanied by a statement confirming that the adult is currently "incapable by reason of mental disorder of managing and administering his property and affairs". The medical certificate will have to be completed by the adult's doctor or consultant, and must be the approved Court of Protection form called a CP3.

Power of Attorney : The adult can, through a legal process, empower someone else to act on their behalf in relation to all their financial affairs. Unless restrictions or conditions are placed on the Attorney this person will be able to do almost anything that the adult would have done, for example sign cheques, or withdraw money from savings accounts. The adult granting the Power of Attorney must be mentally capable at the time and can appoint almost anyone who is over 18 years of age. However, the Public Trustee does not act in this capacity. A Power of Attorney must be made on a prescribed form, which can be purchased from legal stationers. Anyone who is thinking of making a Power of Attorney should consider this an Enduring Power of Attorney.

An ordinary Power of Attorney lasts only so long as the person who grants it is mentally capable. In order for a Power of Attorney to be able to continue once a person has become incapable by reason of mental disorder, it should be an Enduring Power of Attorney with the Court of Protection before s/he can act or continue to act under it.

Appointee : The Benefits Agency can appoint someone else to receive the adult's benefits and to use that money to pay expenses such as household bills, food and personal items. An appointee should be a close relative or friend or someone who is regularly in contact with the adult. The person who is willing to act as the appointee must contact the local Benefits

Agency office, who will arrange to interview the adult to decide whether they are mentally or physically incapable of acting on their own behalf. The Appointee can give one month's notice of their intention to cease the arrangement and the Benefits Agency can end the arrangement at any time if it is not working satisfactorily. Some adults unfortunately have no-one to whom they can turn when they need an Appointee. The Benefits Agency Policy Unit consider that the Social Services should assist in that event. Apparently, an individual within Social Services must be named to take this on. Some adults are not capable of giving an informed consent to the appointment of an Appointee. The Benefits Agency Policy Unit consider that an appointment can, in appropriate circumstances, still be made.

Agent: If the adult cannot go to a post office because of a physical disability or incapacity, they could either fill in the back of the payment order or they could arrange for a suitable person to be made their Agent. The adult will need to contact the local Benefits Agency office, who will give a card to the Agent. The Agent will have to take the card to the post office whenever cashing an order. Of course, the adult can cancel this arrangement at any time they see fit.

The Attorney and Agent assume that the adult is able to make the decision. An Attorney is in fact under a legal duty not to misuse the power granted to him/her. If they do so, they can be sued in the Civil Courts.

The Official Solicitor to the Supreme Court : The Official Solicitor will assist, in certain respects (as to which, see below), an adult whose doctor signs either their medical certificate form or the CP3 Court of Protection form to the effect that the adult suffers from a mental disorder and, as a result, is not capable of managing and administering their property and affairs. It is important that the doctor who completes the form understands the nature of the legal problem which the adult is facing.

If the adult **does suffer from mental disorder and cannot manage their affairs,** then the following are the sorts of problems with which the Official Solicitor can help:

- a) Helping the adult put a case before the civil courts, e.g. if a Power of Attorney has allegedly been misused, or if the adult has given away their house to the next door neighbour at a time when they did not appreciate what they were doing;
- b) Helping the adult if they are being sued in the civil courts, e.g. for alleged unpaid fees for residential accommodation;

Please note that the Official Solicitor is not expected to intervene in the above situations if there is someone else who is suitable and willing to act as the patient's Next Friend or guardian ad litem, and arrange for the legal representation of the adult;

- c) Representing an adult if an application has been made to the Court of Protection for a gift of the adult's money to be made to another person, or for a will to be made on another person's behalf. In these cases, the Court of Protection will insist that the Official Solicitor (and no-one else) fulfils this function;
- d) Sometimes the Official Solicitor is also asked to assist the civil courts when difficult questions arise in relation to where an adult should live, who should be allowed to visit them and what sort of medical treatment can lawfully be given to them. The Official Solicitor can be asked to make an independent report to the Court as to what would be in the best interests of the adult or to act as *amicus curiae*. This area of law is in the course of considerable change and development and the Law Commission have made a report concerning it.
- e) The Official Solicitor can be asked to act as Judicial Trustee in cases where an adult is the beneficiary of a trust fund and the existing trustee is not administering the trust in a satisfactory manner.

The Official Solicitor does not act as Appointee or Receiver although they can offer advice about both areas if necessary.

The Official Solicitor does not represent persons who wish to apply to the Mental Health Review Tribunal. However, if an application is made to a County Court to replace an adult as nearest relative under the Mental Health Act, they could be asked to represent that adult.

The Official Solicitor's Office is funded by central government. They do not charge for offering advice over the telephone and **if a social worker is not sure whether they could assist or not, they can always be telephoned to clarify the position** . If they are asked to take over the representation of an adult in a court, they are expected to ensure that the costs of doing so can be funded from a source. If necessary they can apply for legal aid on behalf of the adult.

The Official Solicitor's office is part of the Lord Chancellor's Department which is a section of the Civil Service.

The Official Solicitor's Office is at:
81 Chancery Lane, London WC2A 1DD
(Telephone 0171-9117127; fax 0171 9117105)

Sexual Offences: People with Learning Disabilities

Indecent Assault : Under the Sexual Offences Act 1956 an indecent assault comprises three elements:

- a) an assault (the victim must have something done to him or her, or the apprehension that something will be done),
- b) in circumstances of indecency.
- c) without the victim's consent.

A person with a severe learning disability may not validly give consent. However, if the person committing the offence did not know or suspect that the person had severe learning difficulty, s/he cannot be guilty by reason of that incapacity to consent.

The law on indecent assault referring to people with learning disabilities might apply as follows in these examples:

- i) where two women (or men) are involved in a sexual relationship and there is evidence of exploitation of one by the other;
- ii) where a member of staff helps a person with learning disabilities to masturbate (but see under Sexual Intercourse, overleaf);

Indecent Exposure : Three offences of indecent exposure exist:

- i) under common law, it is an offence "to commit an act outraging public decency in public that more than one person can see or are able to see";
- ii) Under the Vagrancy Act (1824), it is an offence to "wilfully, openly, lewdly and obscenely expose one's person (e.g. penis) with intent to insult";
- iii) Under the Local Acts and Bye-Laws (check with your local Town Hall), certain "indecent" acts in public may be illegal.

Sexual Intercourse : Sexual intercourse in law is defined as vaginal penetration of a woman by a man, or by Section 1 of the Sexual Offences Act 1956, as being vaginal or anal intercourse. The latter is considered as being, under Section 12 of the Act, an 'unnatural offence' (ie buggery) save where certain statutory exemptions apply. It need not include ejaculation. Certain offences under the Sexual Offences Act 1956 apply to all women, e.g. rape and buggery, and by Section 1 of the 1956 Act it is an offence for a man to rape another man.

There are a number of offences relating to people with severe learning disabilities, as follows:

- i) it is an offence for a man to have unlawful sexual intercourse with a woman with severe learning disabilities (Section 7);

- ii) it is an offence to persuade a woman with severe learning disabilities to have sexual intercourse with a man (Section 9);
- iii) it is an offence to take a woman with learning disabilities away from the care of her parent or guardian in order to have unlawful sexual intercourse (sections 17,18 and particularly 21 of the 1996 Act);
- iv) it is an offence for a person to procure a girl under the age of 21 to have unlawful sexual intercourse in any part of the world with a third person.

"Unlawful" means outside marriage.

In all cases, if the alleged offender can prove he did not know or had no reason to suspect that the person had severe learning disabilities, the alleged offender will be found not guilty. These laws are to protect against exploitation of women with severe learning disabilities.

However, if the motive is deemed to be decent, then all the requirements for the offence may not be met, although this has never been decided conclusively. Any decision that a member of staff should teach someone with learning disabilities to masturbate should be agreed at a case conference, and the motive must be of a "decent nature". Prosecution will be unlikely unless evidence of exploitation can be found.

Sexual Relationships with Staff : Under Section 128 of the Mental Health Act 1959, it is an offence for a male member of staff or manager of a hospital or care home to have unlawful sexual intercourse with a woman "who is for the time being receiving treatment for mental disorder or is an outpatient at the hospital or home". It is also an offence for a guardian to have unlawful sexual intercourse with a person in his custody/care (Mental Health Act 1983) or in "Part III" accommodation (National Assistance Act 1948).

Sexual Offences Act 1967 makes it an offence for a male member of staff to commit acts of gross indecency on male patients (all prosecutions require the Director of Public Prosecutions' consent).

No equivalent law exists for female staff, or managers. However, Section 15 of the Sexual Offences Act 1956 makes it an offence for a person (a woman may be convicted) to make an indecent assault on a man and by Section 15(3) a man who is "defective" (Section 45 of the Act defines this as being a person "suffering from a state of arrested or incomplete development of mind which includes severe impairment of intelligence and social functioning) CANNOT in law give any consent which would prevent an act being an assault for the purposes of Section 15, as female staff will, presumably, have knowledge of their patients' condition and faculties. Sexual relationships between female staff and patients could be treated as ill-treatment under Section 127 of the Mental Health Act 1983).

AMDDIFFYN OEDOLION HAWDD EU NIWEIDIO

**AGCC Dadansoddiad sampl o ddogfennau sydd eisoes yn bodoli yng Nghymru
(Ebrill 1999)**

Cyflwyniad

Gofynnwyd am ddogfennau sy'n ymwneud ag amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio gan bob un o'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru er mwyn nodi'r ystod presennol o bolisiâu/gweithdrefnau a'r canllawiau sydd ar gael. Archwiliwyd dogfennau o'r 13 awdurdod lleol canlynol yn ystod y broses:

Ynys Môn	Sir y Fflint	Tor-faen
Blaenau Gwent	Gwynedd	Bro Morgannwg
Caerdydd	Merthyr Tudful	Wrecsam
Caerfyrddin	Powys	
Sir Ddinbych	Abertawe	

Dangosodd gorolwg o sampl o'r dogfennau:

- dystiolaeth o waith sylweddol ar waith yng Nghymru ers ad-drefnu llywodraeth leol
- nifer o enghreifftiau ardderchog o ddogfennau yn cynnwys y rhan fwyaf o'r themâu a ystyriwyd gan y gweithgor
- gwaith parhaus mewn nifer o'r awdurdodau lleol i
 - * adolygu/ail ddrafftio polisiâu a chanllawiau sydd eisoes yn bodoli
 - * datblygu polisiâu a chanllawiau newydd
- tystiolaeth o gydweithio rhwng nifer o asiantaethau gan gynnwys gwasanaethau cymdeithasol, iechyd, yr heddlu a chyrff gwirfoddol.

Ceir dadansoddiad manylach o gynnwys y dogfennau hyn isod.

Cwmpas

Allan o'r 13 awdurdod a archwiliwyd, yr oedd gan 12 ohonynt ddogfennau yn cynnwys yr holl oedolion hawdd eu niweidio, tra bod gan 1 (Abertawe) ddogfen benodol yn ymwneud â chamdrin oedolion gydag anabledd dysgu. Cafodd chwech o ddogfennau eu datblygu yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, yr oedd 4 heb ddyddiad a drafft oedd 4 arall.

Yr asiantaethau o dan sylw

Mewn 13 awdurdod yr asiantaeth ar y blaen wrth gynhyrchu dogfennau oedd y Gwasanaethau Cymdeithasol, er yr oedd y rhan fwyaf yn nodi bod polisïau/gweithdrefnau etc wedi cael eu llunio gan eraill. Bu'r gweithdrefnau rhyngasiantaethol a gynhyrchwyd gan Blaenau Gwent yn darparu enghraifft gynhwysfawr o ystod o asiantaethau a allai gymryd rhan

- AGC
- Cyfreithiwr Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent
- Heddlu Gwent
- Awdurdod Iechyd Gwent
- Ymddiriedolaeth NHS Neville Hall
- Ymddiriedolaeth NHS Cymuned Gwent
- Cyrff Gwirfoddol/Annibynnol

Creu fframwaith ar gyfer staff yr holl asiantaethau ym Mlaenau Gwent i ymdrin â'r problem o gamdrin oedolion hawdd eu niweidio oedd bwriad y grŵp hwn.

Statws

Cyfeiriwyd at y dogfennau mewn nifer o ffyrdd:

- Canllawiau gweithdrefnol
- Gweithdrefnau rhyngasiantaethol
- Canllawiau rhyngasiantaethol
- Protocol
- Polisi a gweithdrefnau

Mae hyn, o bosibl, yn adlewyrchu diffyg eglurder o ran y termau a ddefnyddir ac mae'n pwysleisio'r angen i'r gweithgor fod yn eglur ynglŷn â statws unrhyw ddogfen y mae'n ei chynhyrchu.

Egwyddorion tanategol

Cyfeiriodd yr holl ddogfennau at egwyddorion sy'n tan-ategu'r canllawiau/gweithdrefn. Yr oedd yn cynnwys yr egwyddorion a'r gwerthoedd canlynol:

Hawliau

Annibyniaeth/penderfynu eich hunan

Parch

Cyflawni

Preifatrwydd

Cydraddoldeb

Dewis

Cyfrinachedd

Gwybodaeth

Arferion Da (gan gynnwys arferion gwrth-wahaniaethu, gwaith aml-ddisgyblaethol, ymyrraeth etc)

Diffiniadau

Yr oedd yr holl ddogfennau a ddadansoddwyd yn yr ymarfer hwn yn cynnwys gwybodaeth sy'n ymwneud â chategorïau amrywiol o gamdrin. Eto, yr oedd yna amrywiaeth yn y manylion a'r derminoleg a gymhwyswyd, gyda termau megis cam-drin emosiynol neu faterol yn cael eu defnyddio yn lle, neu yn ogystal â chamdrin seicolegol neu ariannol. Yr oedd categorïau eraill a nodwyd yn cynnwys cam-drin cymdeithasol a chamdrin hawliau cyfreithiol/sifil. Yr oedd yna debygrwydd bras yn y diffiniadau a roddwyd am fathau gwahanol o gamdrin ac yr oedd yr holl ddogfennau wedi rhoi dangosyddion defnyddiol o gamdrin ar draws y categorïau. Rhoddodd y ddogfen a gynhyrchwyd gan Gaerfyrddin, fodel defnyddiol ar gyfer ystyried oherwydd pennodd y canlynol o dan bob math o gamdriniaeth:

- diffiniad ymarferol
- diffiniad ymarferol
- arwyddion posibl

Argymhellir bod angen i unrhyw ganllawiau egluro'r canlynol:

pwy sy'n cael ei gynnwys o dan bennawd "oedolion hawdd eu niweidio"
pa fathau o gamdriniaeth a gynhwysir
difrifoldeb digwyddiad neu berthynas cyn iddo godi pryderon
pwy all gam-drin
ym mha leoliadau

Gweithdrefnau datgelu ac adrodd

Nododd yr holl ddogfennau mewn lefelau amrywiol o fanylion, weithdrefnau ar gyfer datgelu neu adrodd ar gamdrin. Rhoddodd nifer o ddogfennau wybodaeth ddefnyddiol ynglŷn ag ymdrin â datganiadau a chatau i'w cymryd i roi help/amddiffyniad yn syth ar gyfer yr oedolion o dan sylw. Yr oedd nifer o'r awdurdodau hefyd wedi cynnwys sampl atgyfeirio/ffurflenni digwyddiadau yn eu dogfennau, ac wedi darparu rhestri gwirio

defnyddiol o wybodaeth i'w casglu a'u cofnodi o ran honiadau o gamdriniaeth. Mae'r holl ddogfennau yn nodi gweithdrefnau adrodd o fewn gwasanaethau cymdeithasol. Mae 8 o'r dogfennau hefyd yn nodi gweithdrefnau adrodd iechyd a gweithdrefnau adrodd rhyng-asiantaethol.

Y broses ymchwilio

Gellid nodi tebygrwydd bras yn nhermau'r broses archwilio yn y dogfennau ac yr oedd y rhan fwyaf yn cyfeirio at nifer o gamau gan gynnwys yr angen am gasglu gwybodaeth ar y cychwyn, trafodaethau/cyfarfodydd strategaeth, archwiliad llawn. Yr oedd Caerfyrddin, er enghraifft, wedi nodi saith cam dilynol yn y broses:

1. Casglu gwybodaeth atgyfeirio/cychwynnol
2. Gwerthuso honiadau o gamdriniaeth
3. Trafodaeth strategaeth
4. Cyfarfod strategaeth
5. Ymchwiliad llawn gan yr heddlu/gwasanaethau cymdeithasol
6. Cynhadledd achos
7. Adolygu cynllun gweithredu

Mae Caerfyrddin wedi dysgu, o brofiad ymarferol, ei fod yn aml yn hanfodol wrth archwilio honiadau o gam-drin mewn lleoliadau cartrefi, i ail gynnal cyfarfod strategaeth ar ôl y cam archwilio i sicrhau bod gwahanol linyddau o weithredu (yr heddlu, archwiliadau disgyblaethol a rheoleiddio), yn cael eu cydlynw'n gywir.

Mae Tor-faen yn rhoi rhestr wirio ddefnyddiol o faterion allweddol i'w trafod mewn cyfarfod strategaeth lle cynigir ymchwiliad. Mae'r ddogfen hon hefyd yn rhoi canllawiau defnyddiol ar gynllunio ymchwiliad a chamau i'w cymryd cyn cyfweliadau ac yn ystod y cyfweliadau.

Cynhadledd Achos a Gweithdrefnau Dilyniant

Cyfeiriwyd at gynadleddau achos mewn deg o'r dogfennau ac mewn lefel amrywiol o fanylion - roedd rhai yn nodi'r pwrpas, yr aelodaeth, yr amserlenni yn ogystal â swyddogaethau a dyletswyddau unigolion allweddol (Cadeirydd, Rheolwr Tîm, Gweithiwr Allweddol, Asiantaethau yn cymryd rhan etc) a gweithdrefnau monitro ac adolygu.

Cyd-destun Cyfreithiol

Bydd yr holl ddogfennau wedi darparu rhywfaint o wybodaeth ar y cyd-destun cyfreithiol sydd ynghlwm â cham-drin oedolion. Bydd sawl un o'r awdurdodau wedi darparu gwybodaeth fanwl am wahanol ddarnau o ddeddfwriaeth a gafodd eu llunio i amddiffyn oedolion hawdd eu niweidio gan gynnwys:

- Pwerau Iechyd y Cyhoedd
- Deddf Cymorth Cenedlaethol 1948
- Deddf Gwasanaethau Iechyd ac Iechyd y Cyhoedd 1968
- Deddf y Gwasanaeth Iechyd Cenedlaethol a Gofal Cymunedol 1990
- Deddf Personau Anabl (Gwasanaethau, Ymgynghori a Chynrychioli) 1986
- Deddf Tai 1985
- Deddf Cartrefi Cofrestredig 1985
- Deddf Iechyd Meddwl 1983

- Deddf Cyfraith Teulu 1996
- Deddf Amddiffyn Rhag Aflonyddwch 1997
- Cyfraith Sifil
- Cyfraith Gwlad
- Amddiffyniad Ariannol

Materion eraill

Nid oedd llawer o wybodaeth yn y dogfennau ynglŷn â gweithdrefnau monitro cyffredinol/casglu gwybodaeth ystadegol - Caerfyrddin, Tor-faen a Phowys yn unig wnaeth unrhyw gyfeiriad at y mater hwn o gwbl a Phowys yn unig a nododd broses benodol ar gyfer monitro a dysgu oddi wrth y gamdriniaeth . Yr oedd Powys wedi cynhyrchu taflen fonitro atgyfeirio amddiffyn oedolion i gynnwys data a nodwyd pwrpas y monitro, sef:

- helpu i atal cam-driniaeth, amddiffyn dioddefwyr eraill
- datgelu camddefnyddwyr sy'n cam-drin yn rheolaidd
- pwysleisio arferion gwael
- gwneud proffesiynolion yn fwy gwyliadwrus
- gwneud y cyhoedd yn ymwybodol drwy adrodd
- bwydo adolygiadau o bolisiâu a gweithdrefnau'r adrannau yn y dyfodol
- cyfrannu at fwydo blaenoriaethau polisi cenedlaethol.

CYDNABYDDIAETH

Hoffai AGCC ddiolch i'r Athro Hilary Brown a symbylodd y Grŵp Ymgynghori ac a wnaeth gyfraniad mawr i'r gwaith o ddrafftio'r adroddiad. Yr ydym hefyd yn ddiolchgar i holl aelodau'r grŵp, yr unigolion a'r cyrff a ymatebodd i'r broses ymgynghori, ac i Peter Dunn o'r Adran Iechyd, am eu cyfraniadau gwerthfawr.

GRAHAM WILLIAMS

Prif Arolygydd
AGCC

Aelodau'r Gr ŵp Ymgynghori

Yr Athro Hilary Brown, Ymgynghorydd mewn Gofal Cymdeithasol ac Amddiffyn
Oedolion, Salomons Centre, Canterbury Christ Church University College
Mike Crowe, Adran Gwasanaethau Cymdeithasol Pen-y-bont ar Ogwr
David Hughes, Adran Gwasanaethau Cymdeithasol Abertawe
Sharon Rees, Adran Gwasanaethau Cymdeithasol Rhondda Cynon Taf
Ian Ferris, Ysbyty Hensol
Gill Gomery, Awdurdod Iechyd Gwent
Christine Lowing, Canolfan Iechyd Port Talbot
Christopher Corcoran, Heddlu Gogledd Cymru
Lorraine Johnson, Heddlu Gogledd Cymru
Dr Jane Wilkinson, Grŵp Proffesiynol Iechyd, Y Swyddfa Gymreig.
Mike Tonkin, Adran Nyrsio, Y Swyddfa Gymreig
Heather Wood, Adran Nyrsio, Y Swyddfa Gymreig
Janice Cooper, Polisi Gofal Cymdeithasol, Y Swyddfa Gymreig
John Sweeney, Adran Iechyd Sylfaenol a Chymunedol, Y Swyddfa Gymreig
Val Connors, AGCC, Y Swyddfa Gymreig.
Rosemary Evans, AGCC, Y Swyddfa Gymreig
Pat Vogt, AGCC, Y Swyddfa Gymreig
Bob Woodward, AGCC, Y Swyddfa Gymreig

